הלכה · משנה תורה · מפרשים · אור שמח · ספר טהרה

אור שמח על משנה תורה, הלכות מקואות

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור שמח על משנה תורה, הלכות מקואות

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-שמח-על-משנה-תורה-הלכות-מקואות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ח 4
פרק ב 18
הלכה ח 18
פרק ד 18
הלכה ב 18
הלכה ח 19
פרק ו 20
הלכה ד 20
הלכה ו 21
פרק ז 23
הלכה ד 23
הלכה ה 23
פרק ח 29
הלכה ח 29
הלכה יא 32
הלכה יב 32
פרק ט 35
הלכה יב 35
הלכה יג 36
פרק י 37
הלכה ב 37
פרק יא 37
הלכה ג 37
הלכה יא 38
הלכה יב 39

פרק א

הלכה ח

כל הטובל צריך להתכוין לטבילה ואם לא נתכוין עלתה לו טבילה לחולין אפילו נדה שטבלה בלא כוונה ;כגון שנפלה כו' ה"ז מותרת לבעלה.

בזה נחלקו רבוותא קדמאי דקדמאי, ומהם פסקו כרבי יוחנן דאמר אף לביתה לא טהרה דהלכה כמותו נגד רב בכל מקום כדאמרו ביצה (דף ד'). ותוכן פלוגתתם מהא דבשחיטת חולין פליגי ר' נתן ורבנן, דרבנן סברי דזה ודאי דלא בעינן כוונה לשחיטה מדכתיב בקדשים ושחט שיהא לשם שחיטה מכלל דבחולין לא בעינן לשם שחיטה רק לחתיכת סימנים מיהא בעי, ור' נתן סבר דלא בעי כוונה כלל ואף אם הפיל הסכין ושחט כשר, ואמרו דאם טבלה בלא כוונה לכו"ע בין לר' נתן בין לרבנן סבר רב דילפינן משחיטה ולכן לר"נ אף אם נפלה לנהר ג"כ טהורה, ולרבנן צריך כוונה להקר כמו דבעי בשחיטה כוונת חתיכת סימנים, רק ר' יוחנן סבר דבטבילה כתיב וכבס שנית וטהר וסבר כר' נתן בר יוסף דשנית מקיש לכיבוס ראשון דבעי מדעת. רק בחולין פליגי ר' נתן ורבנן ולדידיה הא דסברי רבנן דבשחיטה בעי כוונה לחתיכת סימנים הוא מקרא דוכבס שנית דבעינן כוונה לטבילה ילפינן מיניה דהו"ה לשחיטה דבעי כוונה רק כוונת זביחה הלא גלי קרא בקדשים דבעי כוונה מכלל דבחולין לא בעי. ונמצא לרבנן דבעי כוונה לשחיטה פליגי אלייהו רב ור' יוחנן דלרב דלא סבר היקשא דוכבס שני וטהר ע"כ הא דבעי כוונה או דפשטא דקרא וזבחת מורה שיכוון, רק לזביחה אפקיה קרא דלא בעי כוונה, או דכל מה דמצי לדמות לקדשים מדמו, ולר' יוחנן הוא משום דמקשו זה לטבילה דבעי שתתכוון לטבול מקרא דוכבס שנית וטהר ובדין היא דהוי בעי כוונה לזביחה כמו התם כוונה ליטהר רק דאפקיה קרא מדגלי רחמנא בקדשים עיין ותשכח. וכן פליגי רב ור"י אליבא דרבנן אם נפלה במים מן הגשר דלשניהן אליבא דרבנן לא עלתה טבילה ופליגי בטעמו דלר"י הוא משום דיליף מקרא דוכבס שנית וטהר ולרב הוא משום דילפי משחיטה דבעי כוונה לחתיכת סימנים וליכא למימר דרב סבר ג"כ דוכבס שנית רק דסבר דרבנן ילפי משחיטה דלא בעי כוונה לזביחה לכן דחקו ומוקי דאהני היקשא דשנית שיהיה כוונה להקר, דא"כ לר' נתן איך סבר דאף אם נפלה לנהר סגי הא כתיב וכבס שנית וטהר דבעי כביסה מדעת ודוק:

ב) ולפ"ז הא דאמרו בגמרא אילימא דאנסה חבירתה ואטבלה כוונה דחבירתה כוונה מעליא היא, ועוד בתרומה נמי אכלה דתנן החרשת והשוטה אם יש להן פקחות מתקנות אותן ואוכלות בתרומה, דלכאורה צריך מובן הדמיון מחרשת ושוטה דאינן בר דעת כלל

ולכן מהני דעת של חבירתה אבל בפקחת שהיא בר דעת ואדעתה דילה קא מכוונה לא מהני דעת של חבירתה. וכן פרש"י בגיטין (דף כ"ג) לדעתיה דנפשיה עביד דהא גדול הוא ויש בו דעת ואעפ"י שזה אומר כן שמא גמר בלבו לשם אחר, אבל קטן אין בו דעת אלא למה שמצוותו. ונ"ל כיון דילפינן מוכבס שנית וטהר דבעי שיהא לדעת כמו כבוס ראשון א"כ רק דעת המטביל בעי אבל על הנטבל לא איכפת לן כלל דמה כלים כי מכוון המטביל סגי כן אדם דילפינן מיניה ואין נפק"מ בין שיש דעת בהנטבל לאין בו דעת. ולפ"ז לפי מה שבארנו דבנפלה מן הגשר לרבנן אליבא דרב דפסלי הוא רק משום דילפי משחיטה שיהא לשם חתיכת סימנים. א"כ יתכן דאם היא אנוסה רק חבירתה הטבילה לא מהני דעת המטביל כיון דאין דעתה אף להקר כלל וילפינן משחיטה דכוונה להקר מיהא בעי, וא"כ יהיה דין הפוך דלר' יוחנן דיליף מוכבס שנית לטבילה הרי סבר דכוונת המטביל סגי ולרב יהיה בעי כוונה גמורה של הנטבל, והסוגיא מכחיש זה דודאי גם לרב אמר כוונה דחבירתה כוונה גמורה הוי. וצ"ל דשם בגט הפעולה הוא בגט שהכותב עושה אותו לספר כריתות שהוא כותב לשם כריתות ולשם האיש והאשה, וא"כ מהכותב נעשה פעולה בגט והוא הפועל וכיון שבר דעת הוי מה מהני ליה כוונת הבעל המצווהו כיון שהפועל אינו עושה על דעתא דיליה, אבל כאן בטבילה הלא הפעולה הוא בנטבל שהוא נטהר מטומאתו א"כ המטבילו הוי כפועל הכותב הגט והשוחט הבהמה להתירה מאיסורא וסגי כוונה של המטביל לכו"ע אף לרב דלא יליף מקרא דוכבס שנית וטהר וזה נכון, ולכן גם לרב אליבא דרבנן דבעי כוונה דלהקר מיהא בטבילה וילפי משחיטה אע"ג דבשחיטה ודאי לא מהני כוונת חבירו אם השוחט הוא בן דעת לא מהני מה שחבירו מכוון בכ"ז כאן בטבילה סגי בכוונת המטביל כמו שבארנו ולכו"ע אמר כוונה דחבירתה כוונה מעליא הוי:

ג) **ונתבונן** עוד דכפי מה שבארנו הא דבעי רבנן כוונה בשחיטה הוא דנפק"ל מטבילה לר' יוחנן דגלי קרא דבעי כוונה של המטביל ופסיקא להגמרא כ"כ למילף שחיטה מטבילה עד דפריך ומי א"ר יוחנן הכי דטבילה בעי כוונה והא א"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן נפלה סכין פסולה הא הפילה הוא כשירה כו', וניחזי דמשום מצות צריכות כוונה לא מזכיר כלל כאן דאין זה מצוה רק הכשר, טבילה הוא טהרה מטומאה ושחיטה הוא הכשר שמוציאה מידי איסור אבר מן החי, וניחזי דמאי מדמי שחיטה לטבילה מהיכן מוציאו השחיטה אם מאיסור נבילה הלא לא דמי כלל דאטו אחר שנתנבלה מכשירו לאכילה, דרק ע"י שחיטה לא באה עליה שם נבילה ולא חלה עליה כלל, ולא כן בטבילה שמוציאו מידי טומאה שנטמא מכבר. ואין לומר שמוציאו מידי איסור דאינה

זבוחה דא"כ מאי דמיון הלא עשה דוזבחת מונח על מי שיוכל להיות מותר ע"י שחיטה ומי ששייך ביה שחיטה שעל בהמה טמאה ליכא איסור דאינה זבוחה, א"כ האיסור בא מצד שהתורה נתנה הכשר של השחיטה להיות מותר לאכילה ולכן כי נשחטה באיזה אופן שיהיה אף ע"י שהפיל סכין בלא כוונה ג"כ כשירה ונתקיים בה מצות הזביחה, משא"כ בטבילה שאטו מי שאינו יכול ליטהר לא חלה עליו טומאה ואבן מנוגעת וכלי חרס ואוכלין יוכיחו שאין טהרה לטומאתן והטומאה אינו מצד שחסר הטבילה רק הוא ענין נפרד בפני עצמו והטבילה מסירה ממנו ומטהרתו לכן אינו פועל ליטהר רק בכוונה וברצונו להטבילו ואין זה שווה כלל להדדי[1] :

הגה"ה

וצ"ל דהעיקר הוא משום שמסיר ממנו איסור אבר מן החי דאפילו מפרכסת אחר השחיטה כשחוטה היא ומותרת לאכילה ובזה דמי לטהרה מטומאה שאפילו אם לא כתבה התורה ההכשר של שחיטה היה איסור אבר מן החי כ"ז שהיא מפרכסת, ולפ"ז לחזקיה דסבר בפרק העור והרוטב דאף עו"ג ששחט או ישראל ששחט בהמה טמאה ומפרכסת דיצאת מכלל חיה ולכלל מתה לא באה אף אם נאמר דבעינן כוונה לשחיטה ולא כוון ושחט פסולה הויא, ג"כ אינה באיסור אבר מן החי אף שהיא מפרכסת דיצאת מכלל חיה כיון דנשחט בה שנים וא"כ אין הזביחה פועל להפקיע ממנה איסור אבר מן החי כיון דנאבד ממנה שם חי שחיותה אינה חיות ואין זה היתר איסור רק שממיתה ובזה שהיא מתה לא נאסרה מעולם וא"כ אין דמיון כלל לטבילה, וצ"ל דלר' יוחנן לטעמיה מקשה דסבר דשחט בה שנים בטמאה ומפרכסת אבר הפורש ממנה כאבר מן החי א"כ בשחיטה בטהורה מפקיע ממנה איסור אבר מן החי והוי הכשר גמור מידי איסור הקודם כמו טבילה שהוא טהרה מטומאה הקודמת וז"ב:

ד) **אך** ניחזי דלרבי דיליף שחיטה לעוף מוזבחת כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה כו'

[1] ואין לומר דמשום זה מדמה שחיטה לטבילה משום דגבי שחיטה קיי"ל דאם מת עוברה בתוך מעיה דאע"ג דמחיצת אמו מועיל לטהרה כ"ז שלא מתה בכ"ז אי תלש ממנה ואכל ודאי חייב משום נבילה ואפ"ה מועיל השחיטה לטהר וולדה מאיסור נבילה שכבר חל על העובר, דאי משום הא לא אריא, דבעצם השחיטה אינו מתייחס רק אל הבהמה והעובר בתוך מעיה ניתר משום דגלי רחמנא דכל בבהמה תאכלו ולענין היתר אכילה הוי העובר כאחד מאיבריה וכיון שלענין היתר הבהמה וחלות שם שחיטה על הבהמה הוא בלא כוונה תו ניתר העובר שבתוכה ואינו צריך כוונה בשביל העובר דהשחיטה אינה מתייחסת אל העובר לומר דהוי כנשחט שנאמר דבעי כוונה משום דלגבי העובר הוי הכשר כטבילה לטומאה הקודמת דהא לא שייך שחיטה אצל העובר המת כלל, ואף אם העובר חי אין השחיטה מתייחס אל העובר דהא מפורש בכל הפוסקים דאף אם העובר טריפה ג"כ מותר ועיין באור זרוע הגדול, וע"כ דהשחיטה בלתי מתייחסת רק אל הבהמה וזה גזה"כ שהעובר נחשב כאחד מאבריה מכל בבהמה תאכלו ודוק:

ועל רוב אחד בעוף וכאשר צויתיך בע"פ קאמר וא"כ ע"כ איסור דאינה זבוחה גם בעוף, א"כ לר"מ דסובר דאיסור אבר מן החי אינו נוהג אלא בבהמה ומפרשי טעמיה אמוראי מקראי דדייקי כוותיה, אין ללמוד בעוף שיהא בעי כוונה לשחיטה כמו שבארנו דאינה מוציאתו מידי איסור הקודם והזולתי בלי הכשר השחיטה, ולא דמי לטבילה דקרא גלי ביה דבעי כוונה א"כ אין לדייק ממשנתינו דנפלה סכין ושחטה שהיא כשרה דטעמא דנפלה הא הפילה כשירה דדילמא אינו כשר רק בעוף דלא נוכל ללמדו מטבילה אבל נפלה סכין פסולה אף בעוף שנאמר וזבחת ואכלת אף בעוף ומאי פריך לר' יוחנן. וצ"ל דגם זה פריך מסתם משנה דתנן ריש טהרות י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור והאוכל אבר מן החי ממנה סופג ארבעים דסתם משנה דלא כר"מ ואף דתני בסיפא דמשנה דברי ר"מ לא קאי רק אסיפא דמליקתה כו' כמוש"כ הר"ש שם ובתוס' פרק גיד הנשה:

ואם כה נאמר, דלר"מ אליבא דר' יוחנן אם סבר בשחיטה כרבנן דר' נתן לא בעינן כוונה לשחיטה רק בבהמה לא בעוף, הוי א"ש דמה דדריש ר' יצחק בן פנחס מקרא דושפך את דמו דאין שחיטה לעוף מה"ת, דלדידן דיש שחיטה לעוף מה"ת כתב קרא ושפך את דמו להורות דלא בעי כוונה לשחיטה ואף לחתיכת סימנים ואף אם בעי לדם לרפואה ומכוון לחתיכת בשר לבד סגי וג"כ שחיטה הוי ובעי כסוי וזה היה נכון, אך מוזר לאמר כן. ואולי משום דהוקשו עוף לשחיטה לבהמה מקרא דזאת תורת הבהמה ועוף כדיליף ריש פרק השוחט בעי כוונה גם בשחיטת עוף ואף דאיכא למ"ד אין עיקור סימנים בעוף התם דעיקור הלכה בע"פ הכי אגמריה דאין עיקור לעוף וכמו דאמרו (בדף כ') ואפילו למ"ד כבהמה, לענין עיקור לא ליהוי כבהמה וערש"י שם. [ואין זה ענין להא דפליגי בפרק אלו הן גולין לענין ס"ת שתפרו בפשתן דלהלכותיו לא איתקש דשאני כאן דאגמריה רחמנא להלכות שחיטה בעוף ג"כ כמו שפרש"י שם, ועוד דכאן לרבי נזכרו הלכות שחיטה ברמז על ההלכה בע"פ בקרא דכאשר צויתיך] אבל כאן דכוונה בשחיטה נילף מטבילה דכתיבא בקרא דוכבס שנית א"כ הוקשה לזה נמי, ובאמת נראה לר"י דסבר דבשר מן החי ילפינן מקרא דובשר בשדה טריפה לא תאכלו א"כ כמו דטריפה נוהג בעוף כן בשר מן החי נוהג בו ושם לא נזכר כלל בקר וצאן א"כ גם בעוף אם שחט בה אחד ומפרכסת עדיין כחיה לכל דבריה וכמוש"כ בתוס' ריש פרק כסוי הדם (דף פ"ד) ד"ה בעינן דגם בעוף דקליש חיותיה הוי כחיה כ"ז שמפרכסת, וא"כ מטהרה שחיטתה מידי איסור בשר מן החי והוי ממש כטהרה דמקוה להטומאה הקודמת, ולכן שפיר פריך לר' יוחנן לטעמיה מסתם משנה דנפלה סכין הא הפילה כשירה ולדידיה הלא בעוף ג"כ בעי כוונה כמו טבילה וכמו שבארנו בס"ד, דבשר מן החי איכא גם בעוף אפילו לר"מ כמו טריפה

ואפילו לאחר שחיטה כ"ז שהיא מפרכסת בשר הפורש ממנה כבשר מן החי וכמו דמוקי רב שיזבי (בדף ק"ב) הך דואין שחיטתה מטהרתה פירוש דכ"ז שמפרכסת חייב בן נח על אבר הפורש ממנה יעו"ש ברש"י ותוס' ודוק:

ה) **ונשוב** לענינינו מה דמשני הגמרא בשחיטה אפילו רנב"י מודה מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים פסול מכלל דחולין לא בעי כוונה, ורבנן נהי דלא בעי כוונה לזביחה לחתיכה בעינן. והנה על מתעסק בקדשים פרש"י בפ"ק (דף י"ג) כגון מתעסק בסכין להגביהו כו' ושחט בקדשים שלא נתכוין לשם שחיטה אבל נתכוין לשם שחיטה בעלמא כשר אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה ומה שפירש דאם נתכוון לשחיטה בעלמא כוון למה דאמרו סוף פרק ב"ש דהיה בלבו לשם חולין כשר ואינו מרצה ופשוט. ועל ציורו הקשו בתוספות דבכה"ג שלא נתכוין לחתיכת סימנים אפילו בחולין פסול לרבנן דפליגי על ר' נתן ופירשו דמתכוין לחתיכת סימנים ולא לשם זביחה דבכה"ג פסול גבי קדשים עכ"ל. וזה אין להקשות א"כ אמאי אמרו דהא דבעי כוונה לקדשים מעלה בעלמא מדרבנן ולהכי לר' אלעזר טבל ולא הוחזק ועלה בעודו לח מחזיק עצמו לכל מה שירצה כיון דהוי רק דרבנן [עיין דבר יקר בטורי אבן שם] הלא נבעי כוונה לקודש מן התורה כמו שחיטה בקדשים דבעי לשם זביחה כיון דיליף טבילה משחיטה גם לרב דלרבנן בעי שירדה להקר כמו דבעי חתיכת סימנים בחולין, דזה לק"מ דשם בשחיטה הלא לענין להתיר מידי איסור אבר מן החי ג"כ אם שחט בהמת קדשים בלא כוונה נפקא מידי איסור אבר מן החי כמו בהמת חולין ונטהרה מידי נבילה רק לענין קדשים אם שחט בהמת קדשים שלא בכוונה לזביחה פסולה משום שהשחיטה מארבע עבודות לא נעשה העבודה כתיקונה והוי כמפגל בשחיטה דהוי פסול מפסולי קדשים ובעיא שריפה ולקי עלה משום כל מה שבקודש פסול ה"ז בלא תאכל, אבל כאן בטבילה הנטבל למגע ולאכילת חולין נטהר בלא כוונה לרב, רק בקדשים היינו לענין אכילת קדשים תאמר שעדיין טומאתו עליו זה לא אפשר כיון דנטהר נטהר לגמרי אטו מצאנו טהרה לחצאין בדין תורה, ואין להטבילה יחס כלל מעניני עבודות והכשיר קדשים רק הוא נטהר לאכול קדשים בגברא או להשתמש בו קדשים בכלי וכי זה יתכן לומר שיהא נטהר לחצאין ופשוט, ולכן כיון שנטהר בין לרב בלא כוונה כלל בין לר' יוחנן בהוחזק לחולין טהור לגמרי דכיון שנוגע הדבר אל הנטבל בין לחולין בין לקדשים כשם שהוא נטהר לחולין כך הוא נטהר לגבי קדשים ג"כ [ומש"כ תוס' חגיגה (דף י"א) דהא כמה חציצה וכוונה כו' מצאנו לטהרות ולא לבעלה אין כוונתם מן התורה יעו"ש היטב ודוק]:

ו) **והנה** נתעוררו בתוספות שם דעוד מתעסק אחר יש כגון של קדשים וסבור שהוא

חולין ושחטו דפסול מטעם מתעסק כדאמר בסוף פרק ב"ש דמשום חולין פסולה ותרווייהו מושחט את בן הבקר נפקא. וקשה לי טובא דא"כ תו הדרא קושיית הגמרא לדוכתה דליליף דליבעי כוונה לשחיטת חולין מטבילה דנפק"ל דבעי כוונה גמורה מקרא דוכבס שנית, כן הכא ניבעי כוונה לזביחה, ואי תימא מדגלי רחמנא גבי קדשים דבעי כוונה לזביחה מוכח דבחולין לא בעי זה ליתא דקרא דלרצונכם תזבחוהו ושחט את בן הבקר מבעי ליה למעט שאם שחט משום חולין דכסבור שהוא חולין דפסול בקדשים. וליכא למימר דזה הוי מסברא נפקא לן כיון דלחולין בעי כוונה כן בקדשים בעי כוונה דקדשים, זה אין סברא לומר דכאן בחולין הוי הכשר כמו טבילה שמוציאה מאיסור וכיו"ב אבל בקדשים שאדרבא מוספת השחיטה קדושה בזבח שלכן אין נפדה הזבח אחר שחיטה דהוי כמו מנחה שנתקדשה בכלי שרת דסכין מקדש ליה לדם כדאמר ריש פ"ב דסוטה (דף י"ד), א"כ מנא הוי אמינא דאם כסבור שהוא חולין פסולה ולזה בעי קרא דמתעסק כי האי פסול אבל מנא ידענא דלא בעינן כוונה לשחיטה וצ"ע. עוד נתבונן דאיך אמרו בשחט לשם חולין כשירה כיון דסכין מקדש ליה לדם ומזה הוכיחו רבנן בתוספות ריש פרק איזהו מקומן דשחיטה בעי כלי בקדשים היינו כלי שרת, וכיון דקיי"ל דכ"ש אין מקדשין אלא לדעת בכמה דוכתי ועיקרו במנחות (דף ז') א"כ איך שחט לשם חולין כשר הא לא נתקדש הדם אלא לדעת דוגמא דמנחה בכלי שאינה מתקדשת אלא לדעת וכמו דאמרו בסוטה דדם נתקדש ע"י סכין כמו מנחה בכלי ואח"כ הקבלה בכ"ש הוי כקידוש קומץ בכלי ואיך כשר לשם חולין וצ"ע. וצריך לדחוק כיון שיודע שהוא קודש וידע שמתעסק בקודש תו הוי זה מקריא כוונה לקודש ומקרי דעת ומה ששוחט לשם חולין כיון דא"א להיות שחיטת בהמת קדשים לחולין וכמו דקרו לה דלאו מינה ולא מחריב בה הוי כמפליג בדברים ואין זה דברים כלל והוי קדוש מדעת. גדולה מזו מצאנו לגבי מילי שבינו לחבירו וכיו"ב במקדש אשה ע"מ שאין לה עליו שאר כסות ועונה אע"ג דכפליה לתנאי דאמר לה אם אין לך שאר כסות הרי את מקודשת ואם לאו אל תהיה מקודשת דהוי כמפליג בדברים והוי כמתנה ע"מ שתעלי לרקיע יעו"ש ומקודשת כמו שפירש ר"ת בתו"י בכתובות (דף נ"ו), והוי כמפליג בדברים ויודע שיתקדש הדם ולכן כשר, ובפרט דקדשים סתמייהו לשמן קאי וכתבו רבוותא דאין פוסלין כל המחשבות רק בדיבור שיוציא מפיו וכמוש"כ ר"י בתוספות פרק תמיד נשחט, א"כ כאן אם הוציא מפיו לשם חולין הוי כמפליג בדבר ותו הוי דברים שבלב ושפיר מתקדש הדם שהוא בעצמו יודע שדבריו אינן מעלין ולא מורידין ויודע שהוא קדשים וישאר קדשים. כן צריך לדחוק, אבל הא דמשום חולין שכסבור שהוא חולין צ"ע טובא הא כלי שרת אין מקדשין

אלא מדעת ולמה לן קרא למיפסלינהו תיפוק ליה דהדם לא נתקדש שאין כ"ש מקדשין אלא לדעת[2] :

הגהה

והנה בפרק התודה פליגי בשוחט תודה על שמונים חלות אם נאמר דלקרבן גדול מכוון אם כ"ש מקדשין שלא מדעת ואיכא שם תרי לישני אם סכין עדיפא מכלי שרת או גרע דלחזקיה אע"ג דאיהו לקרבן גדול מכוון סכין אינו מקדש רק ארבעים דמקדש שלא מדעת, ולר' יוחנן אינו מקדש רק מדעת ובעלים לקרבן גדול איכווין ופסול יעו"ש, א"כ לר' יוחנן כיון דסכין אינו מקדש אלא מדעת הלא לא צריך קרא למשום חולין דפסול וע"כ קרא דאם לא נתכוין רק לחתיכת סימנים דפסול ולא כוון לזביחה ולהורות דבחולין כשר, והסוגיא דמפקת בסוף פרק ב"ש דמשום חולין פסול ע"כ סברה דסכין מקדש ליה שלא מדעת ולכן בעי קרא לפסול משום חולין ולדידיה ע"כ לא ידענא דבחולין כשר שלא בכוונה דאימור מבעי כוונה בחולין רק דלהורות דמשום חולין פסול גלי קרא בקדשים וע"כ לדידהו טבילה לא בעי כוונה ולא דרשי קרא דוכבס שנית וטהר, דאל"כ קשיא ליליף מטבילה דבעי כונה וכמו דפריך הגמרא לר' יוחנן. א"כ איכא עוד סוגיא ואמוראי טובא דפליגי על ר' יוחנן, וכ"ז דחוק, ואולי לענין גוף הזבח סכין עדיף שפועל שנוי בגופא דזיבחא ומקדש שלא לדעת, ורק לגבי החלות פליגי אם עדיף מכ"ש ועיין זבחים (דף צ') דזריקה מקדש לגופיה דזבח אף שהן בחוץ משא"כ לשתי הלחם יעו"ש ודוק היטב:

ז) **עוד** יש להתבונן בנדרים פרק נערה המאורסה דמבעי ליה לר"א אי מיחל חיילין או לא חיילין כלל מייתי אמרו לו לר"א מקוה יוכיח שמעלה את הטמאין מטומאתן אין מציל על הטהורים מליטמא ש"מ לא חיילין, אימא סיפא אמרו לו לר"א אם מטבילין

[2] וזה אין לומר דמשו"ה לא פסלינן משום חולין אף דחסר קידוש דאין סכין מקדש אלא לדעת, דהוי אמינא דכיון דאילו ידע דקדשים הוי היה שוחט לשם קדשים ואימת אמרו דכ"ש אין מקדשין שלא לדעת דוקא במקום דמתכוון שלא יתקדשו וכמו במחזיר לכלי שרת הקומץ שקמץ בשמאל או בניסוך המים וכיו"ב, זה לא מסתבר, דאע"ג דמצאנו כה"ג לענין שלא להיפסל כמו שאמרו במנחות (דף מ"ט) גבי מחשבות הפוסלות פיגול ושלא לשמו דעקירה בטעות לא הוי עקירה, בכ"ז לענין חלות קדושה לא אמרינן הכי, ולא מצאנו כן רק לב"ש בהקדש (בנזיר ל"א) דאם אמר שור שחור שיצא מביתי ראשון הוא קדוש אמרינן דהוא הוי סבר להקדיש השור שיצא ראשון לא שנא שחור ל"ש לבן רק שטעה שסבור שהשחור יצא ראשון לכן היוצא ראשון אף לבן הוי קדוש אע"ג דלא דיבר בו ולא הקדישו, אכן לדבית הלל לא אמרו הכי ואע"ג דקדושה דסכין מקדש לדם אינו תוספות קדושה של הקנאה רק כמו קדוש מנחה בכלי וכיו"ב ואפשר דגרע מינה משום דבמנחה בלא נתקדש בכלי יש לה פדיון משא"כ בדם שלאחר שחיטה תו אין לה פדיון מטעמי אחרינא, או דכיון דנשחט תו לאו בר העמדה והערכה הוי או טעם אחרינא, בכ"ז מצאנו שאף לענין כוונה ג"כ לא אמרינן סברא זו וכמו שביארו בתוס' בזו הסוגיא דנדה שנאנסה אע"ג דאילו ידעה הוי מכוונא בכ"ז לא מיחשב כוונה, יעוין בד"ה עון כרת התרת ודוק היטב ואכמ"ל:

כלי טמא ליטהר יטבילו כלי לכשיטמא יטהר ש"מ חיילין, אמרי רבנן לא קיימי להון בטעמיה וה"ק ליה אי ס"ל דחיילין ובטלין תהוי כלי תיובתך אי ס"ל דלא חיילין תהוי מקוה תיובתך, והוא תמוה אטו אם חיילין לא הוי מצי לומר מקוה יוכיח שמעלה טמא מטומאתו ואינו מטהר הטהור לכשיטמא יעלה מטומאתו וכן להיפוך דלא חיילי מצי להביא מכלי וכבר תמה כן בפירוש הרא"ש. והנראה דשם אמרו ומה זרעים טמאים כיון שזרען בקרקע טהורין זרועים ועומדים לא כש"כ ש"מ לא חיילין, ופירש הר"ן דאי חיילי במאי פקעי, וצריך להבין דמאי פסיקא לן בזרעים טפי מבכלי וכיו"ב, וצ"ל דנתבונן דענין הפרת נדר הוא שצריך לכוין לאותו נדר שנדרה שיהא מופר וסבר ר' אליעזר דאם אמר נדר פלוני שתדור יהא מופר ג"כ מופר ופירש הגמרא דחייל ובטיל ובמאי בטיל בכוונת הפרתו שפירש במכוון שאם תדור יהא מופר, לא כן בזרעים שכיון שאין הזריעה סיבה למנוע ממנו הטומאה במה תיפקע הטומאה ממנו אחר זה שנטמא דאטו הטהרה בזריעה שייך אל כוונה כיון שנשרשו אף בלא כח אדם נטהרו ע"י אביהן וכיון שאינו מונע הטומאה במאי תיפקע. ואם נתבונן במקוה שאף אם נפל אדם למקוה ג"כ טהור אף בלא כוונה לחולין א"כ איך יאמרו דאי סבר חיילין ובטלין מקוה יוכיח שמעלה כו' ואינו מטהר הטהור לכשיטמא יטהר, דכיון דהטהרה הקודמת אינה מועלת למנוע ממנו הטומאה איך תועיל לטהרו אחר שנטמא ומי ייחסנה לפעולת הטבילה במים לאחר שיטמא ליטהר, ואם תאמר כשיכוון שיהא נטהר לכשנטמא ז"א כיון דפעולת המקוה מועלת בלא כוונה תו אין הכוונה מעלת ומורדת בזה ומה שיכוון כאילו לא כוון [3] מאחר שאין הטהרה מן הכוונה רק מפעולות הטבילה זולת הכוונה לבד, ואם המעשה אינה מועלת למנוע הטומאה שאח"ז תו אינה מפקעת ממנו הטומאה שאח"ז רק לתרומה בעי כוונה ואם תאמר שתועיל הטבילה לכשיטמא יטהר לענין תרומה זה אי אפשר דכיון דטמא לחולין איך יטהר לתרומה. ובסיפא גבי כלי פירושו כלי שנטמא במשקין דטהור לחולין וטמא לתרומה דלחולין טהור לגמרי ואינו צריך טבילה רק לתרומה צריך טבילה ולתרומה בעי כוונה וא"כ שפיר אמרו אם מטבילין כלי טמא ליטהר יטבילו כלי לכשיטמא ליטהר, והיינו דהכוונה מטהרת לכן מועיל הכוונה לכשנטמאו יטהרו וכמו הפרה ולא שייך כיון דחיילא במאי פקעי, דהכוונה היה לכשנטמאו יטהרו, וזה פירוש נכון, והך גזירה דכלים שנטמאו במשקין היה כך מפורסמת עד כי ר' יהודה חשב

[3] וגדולה מזו מצאנו לירושלמי תרומות פ"א דמשני דמש"ה אין המעשה של חשו"ק מעידים ומסייעים כח המחשבה, לפי דסגי בתרומה במחשבה גרידא תו אין המעשה מעלה ומורדת כיון דסגי בלא הפרשה רק ע"י נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר, כש"כ כאן דהטבילה מועלת בלא הכוונה ודאי לטהר מן הטומאה שיטמא לאחר שנטבל דאין המעשה מועילה כש"כ דצירוף המחשבה אינה מעלה ומורדת בזה וז"ב.

שמטמאין מה"ת בפסחים (דף י"ז) ולכן נקיט כלי וכוונו על כלי שנטמא במשקין. וא"כ מצאנו עוד סוגיא תנאי דאמרו לו לר"א דפליגי על ר' נתן בר' יוסף דסבר דטבילה בעי כוונה ודלא כר' יוחנן ודוק היטב:

הגהה

ח) **עוד** יש לנו להתבונן מהא דתנן פ"ב דמקואות מקוה שנמדדה ונמצא חסר כל טהרות שנעשו ע"ג למפרע בין ברה"ר בין ברה"י טמאות ותניא ומייתי לה ריש נדה ר"ש אומר ברה"ר טהורות ברה"י תולין יעו"ש. ויש לדקדק קצת דאמאי לא תני דאם הוי דבר שאין בו דעת לישאול טהור וכמו דקיי"ל בכ"מ, והיינו כמו חרש ושוטה וקטן שטבלו במקוה דספיקן טהור דדין דבר שאין בו דעת לישאל ברה"י הוי כמו ספק ברה"ר דטהור ותנן פ"ג דמקואות חשו"ק שנמצא במבוי שיש בו טומאה הרי אלו בחזקת טהרה כו'. וכן נפק"מ לנפלו כלים טמאים למקוה דאף ברה"י טהורים, ולמה דייק ר"ש ברה"י תולין ואינו מזכיר לטהר דבר שאין בו דעת לישאל, וע"כ דלחולין ג"כ בעי כוונה וא"כ לא משכחת בהו טבילה רק שיטבילום אחרים דכוונתם מהני להן, וא"כ כיון דהמטבילן והוא בר כוונה ויש בו דעת לישאול והוא הביאו לידי הספק אם הוא נטהר או לא הוי כמו ספק טומאה הבאה בידי אדם דנשאלין עליה אפילו מונחין בכלי ע"ג קרקע עיין נדה (דף ה'), אבל אם נאמר דלא בעי כוונה א"כ משכחת לה דין זה לגבי חשו"ק ולגבי כלים טמאים שנפלו למים ואמאי לא הזכירו זה בדברי ר"ש גם דבר שאין בו דעת לישאל לענין ספק בטבילה. אולם מלבד שיש לדחוק זה בכמה אנפי יש לומר לפי מה דמסיק בטעמו דר"ש דגמר סוף טומאה מתחלת טומאה ופירשו בתוספות ישינים דבאמת לא דמי לסוטה ולכך ברה"י תולין, אע"ג דבזה גם ר"ש סבר דספק טומאה ברה"י טמא רק הכא יליף מהא שאמרו במקום שא"א ללמוד מסוטה כגון במקום שאחד נטמא מהם בודאי רק שלא ידענו מי הוא ובזה גמירי הלכות טומאה דברה"ר טהורות כן הכא, א"כ יש לאמר לענין אין בו דעת לישאל דילפינן מקראי דוהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל הא ספק טומאה יאכל מיירי מתחלת טומאה דלאחותיה לטומאה טהור כו' הא לאפוקי מטומאה לא ילפינן. וסבר גם כאן דהוי לאפוקי מטומאה דהם תלויות אף בדבר שאין בו דעת לישאול, ועיין בתוס' שם סד"ה גמר סוף טומאה דלדבריהם מוכח איפכא ואין להאריך בזה אחרי שהראנו שיש לצדד בזה ודוק:

אבל זה אין לומר כיון דהטהרות שנשתמשו ע"ג הווי ע"י אדם תו הוי כדבר שיש בו דעת לישאל, דז"א, דעל עיקר מקום התהוות הספק שקלינן וטרינן וכמו דאמרו בתוספתא

אם המקוה ברה"י ואם המקוה ברה"ר, אבל השתמשות הטהרות בכלים לא איכפת לן במקום שהוא, דאם הכלי או האדם הוטבלו ברה"ר וטהורין תו אף אם יגעו ברה"י בככר, הככר טהור, וכן להיפוך אם הכלי הוטבל ברה"י תו אף אם יגע ברה"ר הטהרות תלויות, וכמו שאמרו בירושלמי פ"ג דתרומות א"ר יוחנן ככר שנטמא בספק ברה"י ומגעו ברה"ר טמא, לכן אם הכלי הנטבל הוי דבר שאין בו דעת לישאל תו כי יגע אח"כ בטהרות ע"י אדם הוי ג"כ טהור ולא נפק"מ מידי במה דהוי בעת השתמשות הטהרות. ובזה יש להאריך דיש לחלק היכי שאינו טמא רק מספק אינו מכריע על הנוגע בו וזה ענין רחב אכ"מ. [ויש מקום עיון במחלוקת רבינו והראב"ד פ"י מהלכות פרה אדומה אם המזה צריך לכוון לטהר, ובהא דאמרו פ"ק דיומא דמקשינן הזאה לטבילה יעו"ש, ויש להאריך בזה דלשיטת ראב"ד שוה הזאה לטבילה לענין כוונה לרבנן ויעוין היטב כי קצרתי בזה]:

ט) ויש לעיין בהא דקא חשיב בבכורות פרק מומין אלו בין הפסולים באדם וכשרים בבהמה משום מומין חרש שוטה, ובריש פירקא שם אמרו דפסולים משום שאינם שווים בזרעו של אהרן ומאי איכא בין מומא לשאינו שוה בזרעו של אהרן אם מחיל עבודה. ולפ"ז חרש ושוטה לא מחיל עבודה. וזה צריך ביאור דהא בחולין (דף י"ג) שקיל וטרי בקטן אם יש לו מחשבה ומייתי שם מהכשר וכפי הנראה דמדמה חרש ושוטה לקטן דגבי הכשר שם תני לכולהו בחדא בבא יעו"ש היטב וא"כ גבי חרש שוטה בכל עבודות כמו קבלה הולכה וזריקה צ"ל דזה הוי מעשה גמורה ולא מקריא מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, דזה דוקא בקיימא עולה ואתיה בצפון ושחטה דאימור מקום לא איתרמי ליה יעו"ש בתוספות אבל זריקה דליתא בחולין ודאי לשם קדשים קא מכוון. וזה דחוק לומר דאימור מתעסק בעלמא ולשחוק מכוון וכיו"ב וכמו דאמרו דאם הוי בעי כוונה בשחיטת חולין לחתיכת סימנים אין זה רק בגדר מחשבה דאימור לחתיכת בשר בעלמא קא מכווני, וזה יש ליישב. אמנם מה מחוור הדבר לפי שיטת הרשב"א בשם רבו שפירש על הא דהקשו בתוספות איך מוכיח מסתם משנה דואם אחרים רואים אותם שחיטתן כשירה דהוי דלא כר' נתן דילמא משום עומד ע"ג מהני וכמו דאמרו בכתיבת הגט לר' אלעזר דבעי לכתוב לשמה דכשר אם חרש שוטה וקטן כותבים ואחרים עומדים ע"ג דמהני משום דכותב על דעת המצווהו והעומד ע"ג מכוון כן הכא, ומשום זה נחתי לחלק בין אחרים רואין אותו לעומד ע"ג, ותירץ רשב"א דדוקא בגט שזה ענין שע"י שליחות שבלא דעת הבעל אם כתבו גט הוא פסול ורק בהסכם הבעל נכתב הגט לכן מהני כוונת אחרינא שכמו בצירוף רצון הבעל עם כתיבת הסופר נתקיים וכתב לה כן נתקיים ענין הכתיבה לשם כריתות ולשמה ע"י כוונת אחר. משא"כ בשחיטה שהוא ענין שלא נתפס

בו שליחות ואטו אם שחט אחד בלא דעת הבעלים האם אינו כשר לכן צריך שיהא הוא בר כוונה ולא מהני כוונת אחרינא עכ"ד. [ולא קשיא לדבריו מטבילה דהוא ענין שאינו תלוי בו שליחות ובכ"ז סגי כוונת חברתה, דכבר נתבאר בדברינו לעיל לחלק בין טבילה לשאר מילי דבעי כוונה או משום דסגי רק דעת המטביל כמו בכלים, או משום דהוא ענין נפעל בעצם הנטבל בלי צירוף אחר הוי המטביל כהסופר שכותב הגט לשם כריתות יעו"ש באות ב']. ולפ"ז בעבודות קדשים לו יהא דנאחוז בהא דמבעי לתלמודין הני כהני שלוחי דידן נינהו בנדרים פרק אין בין המודר, דפירשו רבוותא אם המה גם שלוחי דידן נמי דזה לא איפשיט, ואם נאמר כן ודאי דהוא דומה לגט דמהני כוונת אחרינא העומד ע"ג, אלא אף אם נימא דרק שלוחי דרחמנא נינהו ולא שלוחי דידן כלל מ"מ סברת הרשב"א אינו תלוי בדין שליחות, דזה כבר הוכיחו רבנן בתוספות בגיטין שם דאף לר"א דבעי כתיבה לשמה ג"כ לא בעי שליחות כלל דאל"ה הרי חרש שוטה וקטן לאו בני שליחות נינהו רק הא דפסול בלא דעת הבעל הוא מצד דאין זה כתיבה לשם כריתות ולשמו ולשמה בלא צווי הבעל, וא"כ סברת הרשב"א תלויה בהא דבעי רצון הבעל ובהסכם רשות אחר עם צירוף פעולתו מתקיים וכתב לה וכמו שבארנו. ולפ"ז הלא קיי"ל בערכין סוף פרק האומר משקלי עלי דאע"ג דאיתרצי בשעת הפרשה מ"מ בשעת כפרה צריך דעת ורק עולה ושלמים יצא שלא לדעת משום דניחא ליה בהקרבה של פלוני יעו"ש בתוספות. ואפילו למה שנראה מדברי רבינו פי"ד מהלכות מע"ק דאפילו לא רצה בפירוש בשעת כפרה ג"כ מהני, מ"מ בחטאת ואשם בעינן שירצה מתחלה ועד סוף ובפרט לעולא וכיון דבעי שיהא ברצון ובדעת הבעלים ואז מיתכשרא הכפרה של כהן, וא"כ בהפריש אחר עליו ונתרצה בהפרשתו צריך דעתו בשעת כפרה כ"ש וכש"כ שצריך דעתו בקרבנו שהפריש בעצמו ולכן סד"א דמועיל בהו אחר עומד ע"ג שמלמדו שהוא קדשים ומצטרף כוונת אחרינא, לכן קמ"ל דחרש ושוטה פסולים משום מום שאינם שווים בזרעו של אהרן ומיהו לא מחללי עבודה באחר עומד ע"ג וכדפרישית בס"ד ודוק:

י) **ועדיין** יש להתבונן בזה, מהא דכתב רבינו בפ"א מפסוהמ"ק הקטן אינו שוחט קדשים אעפ"י שהגדול עומד ע"ג שהקדשים צריכים מחשבה וקטן אין לו מחשבה כו' פירוש דבריו דבחולין קיי"ל בסוף לולב הגזול היודע לשחוט אוכלין משחיטתו אמר ר"ה והוא שגדול עומד ע"ג, לכן דייק רבינו דבקדשים אף אם אחר עומד ע"ג פסולה. ולפי מה שהבאנו בשם הרשב"א בשם הר' יונה א"כ אם הדין דשליחות איכא בשחיטת קדשים או דצריך דעת הבעלים כמו שבארנו בשחיטת קדשים, א"כ יצטרף הכוונה של הגדול העומד ע"ג עם פעולת הקטן השוחט על דעתו ויהא מהני כמו שבארנו. אמנם

עיקר דבר זה הוא ענין עמוק מאוד אכ"מ ואזכירו בקוצר, והוא בתלמודא דילן פרק האיש מקדש בסוגיא דשליחות מייתי מהא דתניא ושחטו אותו כל קהל ישראל כו' הרי דבעינן שליחות לשחיטת קדשים אבל בירושלמי מייתי ג"כ תרי קראי דושחטו אותו כל קהל ישראל ודויקחו, ואמר ע"ז אמר ר"י שניא היא שאדם שוחט פסחו של חבירו שלא מדעתו אין תימר אדם מפריש פסחו של חבירו שלא מדעתו לית יכיל דאמר ר"ז בשם ר' לעזר אדם שוחט פסחו של חבירו שלא מדעתו אבל אינו מפרישו אלא מדעתו, הרי דדחי דאין ללמוד משחיטה לשליחות דלא בעינן דעתו וגם בלא דעת הבעלים מהני אם שחטו. והנה הא דאין מפריש פסח על חבירו שלא מדעתו הובא בשם ר' אלעזר בתלמודין פרק אין בין המודר אלא מעתה יביא אדם פסח על חבירו כו' אלמה אר"א הפריש פסח על חבירו לא עשה ולא כלום, אבל הך דשוחט פסחו של חבירו שלא מדעתו לא הוזכר. ולכאורה כמו דאמר שמואל בפרק משקלי עלי דעולה בשעת כפרה אע"ג שאינו רוצה מקריבן עליו ויצא ידי חובתו הוה"ד בפסח כן א"צ דעת בשעת שחיטה וכפרתו. ולפ"ז תמיה טובא איך מייתי הגמרא לשליחות בקדשים מושחטו אותו כל קהל ישראל שאחד שוחט ע"י כולם דלא בעי דין שליחות בקדשים כלל, אך אפשר דסברה הגמרא כיון דגבי פסח קיי"ל דנמנין ומושכין ידיהם עד שישחוט, א"כ השחיטה הוי כמו הפרשה שהוא רוצה להימשך ממנו והוא מונה אותו בע"כ שכיון ששחטו תו אינו יכול להימשך ממנו ולכן בעי דעת ושליחות ומייתי שפיר דין שליחות מכאן. אך גם דא לא הניא לי דא"כ לא בעי שליחות כיון שכבר הופרש עליו רק שהוא יכול למשוך ולמחות בהפרשתו תו לא בעינן דין שליחות לשחוט רק גלוי דעת דניחא ליה בשחיטתו ואינו רוצה לימשך ומכיון דגלי דעתיה דניחא ליה שיהיה מנוי על הפסח כמו שהיה תו א"צ שחיטתו דעת כמו עולה ושלמים בשעת כפרה וצ"ע:

יא) ולכן הנני מפרש, דבאמת השחיטה כשירה בפסח בלא שליחות רק דגבי שחיטת קדשים מצוה בבעלים וכמו דפרש"י בפ"ק דפסחים נימא לשחוט לא סגי דלא איהו שחיט פסח וקדשים מאי איכא למימר, הבעלים נצטוו דכתיב וסמך ידו ושחט יעו"ש, הרי מכאן איכא מצות שחיטה בבעלים רק דאפילו אם שחיט אחר מקיים מצות שחיטה הבעלים מדין שליחות, אבל כי שחיט בלא שליחותו אע"ג דלא קיים מצות ושחט בכ"ז אין הקרבן פסול ויצא ידי חובתו רק דמחוסר מצות שחיטה בבעלים כן נראה. וכמו דאם לא סמך הקרבן כשר, כן אם לא נשחט ע"י בעלים או ע"י שלוחו ג"כ כשר הקרבן. והא דאמר בפרק הקומץ רבה (דף י"ט) אי מה סמיכה בבעלים אף שחיטה בבעלים גלי רחמנא ביוהכ"פ ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דשחיטה בעלמא לא בעינן

בעלים, פירושו דנימא דכמו סמיכה בבעלים ולא ע"י שליח כמו דאמרו בפרק שתי מדות (דף צ"ג) דשליח אינו סומך, כן תהיה שחיטה דוקא ע"י בעלים לא ע"י שליח, ע"ז משני דגלי רחמנא גבי פרו של אהרן דבעי בעלים מכלל דבכ"מ סגי בשליח וכמו בפסח דליכא סמיכה וכתיב ושחטו אותו, אבל בהא לא נחית הגמרא אם דין פר של אהרן דשחיטתו פסולה בזר או לא ודברי התוספות שם צ"ע בזה. אך א"כ איך מייתי הגמרא בפרק האיש מקדש והא דתנן חבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט עלינו והלך ומצא ושחט והן לקחו ושחטו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלים עמו מנלן והרי לא נזכר במשנתינו שקיימו מצות שחיטה רק שהפסח כשר ויצאו ידי חובתם, ולפי באורינו הלא לא שייך זה לדין שליחות כלל. ויש להשיב ע"ז מתרי טעמי, דכבר העיר רש"י בתשובתו המובא באור זרוע ובמרדכי דאם שלח שליח ואח"כ הלך הוא ועשה דזה לא הוי ביטול שליחות כמו דמצאנו האשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה והלכה וקדשה את עצמה אם של שלוחה קדמו קדושיו קדושין, הרי דאע"ג דהלכה ונשאה ונתנה בקדושין מאיש אחר כ"ז שלא נתקדשה אין זה ביטול שליחות. וכן משנתינו דחבורה שאבדה פסחה כו'. ולפ"ז שפיר מייתי הגמרא דמכאן מוכח דע"י שליחות מתקיים מצות ושחטו דאי לא תימא הכי הרי צריך לומר דזה הוי ביטול גמור כיון דחזינן דמחפשין פסח אחר לימנות עליו ולשוחטו אומדנא דמוכח שרוצים לקיים מצות שחיטה בעצמם, וא"כ תו בטלה מה שאמרו לעבד צא ושחוט והוי כאילו משכו ידיהם מפסח שאבד וכמוש"ב לעיל דמשום זה היכא דליכא ניחותא דידהו השחיטה בפסח כמו הפרשה בכל הקרבנות ומטעם שביארנו לעיל כיון שאין יכולים למשוך ידיהם אחר שחיטה. או כיון שאינו נתפס שליחות ולא נעשה השליח כהמשלח ולא פעולתו כפעולתו תו גלוי דעת קצת מהני לבטלו משא"כ בשליחות גמור דלא מבטל בגלוי דעת כ"ש דהוי קרוב לדברים שבלב, וכמו שמצאנו ריש האומר בקדושין דרשב"ל סובר דלא יכול לחזור משליחות שלא בפניו אף אם ביטלו בפירוש יעו"ש וכש"כ גלוי דעת כ"ש לא מהני אף לדידן, וכ"ז דוקא אם מיתפס שליחות אבל אם רק מתורת גלוי דעת תו צריך להיבטל בגילוי דעת כ"ש. ולכן פריך מהכהנים שפגלו במקדש בשוגג אמאי פיגולן פיגול נימא לתקוני שדרתיך כו' וא"כ בטלה השליחות והפסח או הקרבן כשר דעל שחיטה לא בעי שליחות, ועיין חדושי רשב"א שם ודוק. ובזה א"ש נמי מה דלא רמי הגמרא ממשנה הקודמת (בדף פ"ח) הרי שאמר לו רבו צא ושחוט עלי הפסח ושכח מה אמר לו רבו גדי או טלה כו' [וכן מה שהקשו מבהמה שנמצאת כו' זכרים יקרבו עולות דהן כשרים] ולפ"ז ניחא דמשם לא ידעינן דקיים מצות שחיטה בבעלים רק דהפסח כשר ויצא בו י"ח

וכמו שבארנו בס"ד. ויש לנו אריכות דברים בזה ואכ"מ:

אולם ראיתי להאור זרוע בתשובה (שלאחר הלכות תפלה) סימן קי"ד וז"ל ותדע דהא ישראל שהפריש קרבן חובתו ובא כהן והקריב ובעל הקרבן אינו חפץ בו שיקריב כו' וכי ס"ד שנתכפר לו כו' וההוא דירושלמי אדם שוחט פסחו של חבירו שלא מדעתו היינו שאינו יודע בשעת הקרבה כו', ובהלכות פסחים סימן רכ"ד ביאר באורך דמה ששוחט פסחו של חבירו שלא מדעתו הוי מתורת זכות, והירושלמי אולי כוון דזכיה עדיף משליחות, והא דאין מפריש פסחו ש"ח שלא מדעתו, הוא משום דזכין מאדם לאפוקי מרשותו לא אמרינן עיי"ש דברי נועם. ולפ"ז צ"ל הא דאמרו בפרק האומר משקלי עלי דעולה ושלמים בשעת כפרה שלא לדעת יצא פירוש שלא ידע דאמרינן דמסתמא ניחא ליה אבל בלא רצה לא כיפר וזה דלא כדברי רבינו שהבאנו דבריו לעיל ודוק בכ"ז:

יב) ונחזור לענייננו, הנה אם נאמר דצריך דעת הבעלים א"כ היה מהני אם עומד ע"ג אחרינא ומכוון כמו שביארנו. אולם דעת רבינו גם בגט אינו כשר בתורף לכתוב באחד עומד ע"ג כמו שפירש הרב המגיד סוף פ"ג מהלכות גרושין יעו"ש:

ולולא דברי הרשב"א הוי אמינא כעין דבריו באופן זה לתרץ קושית תוספות דלמה בשחיטה לא מהני כוונת עומד ע"ג ובגט מהני, וזה הוא דבירושלמי פריך דכיון דקטן יש לו מעשה אמאי לא יוכיח בגט שכותב כל תורף הגט שמו ושמה על מחשבתו ויועיל אפילו באין אחר עומד ע"ג, חזר ר' ייסא ואמר תמן זה כותב וזה מגרש ברם הכא הוא החושב הוא התורם. והנה עומק הפשט אינו מפני שאינו גומר המעשה רק הכוונה כן, דאימת מוכיח מעשה שלו על מחשבתו דוקא כמו בהכשר שתלוי בו דניחא ליה שירד עליה הטל, וכן גבי תרומה דאיהו מכוון להרמה וכן לחוק בו כלי וכן גבי עולה ששחטה בצפון, אבל גט הלא כשכותב לשם כריתות אטו איהו בר כריתות לאשה זו של חבירו שכותב לה גיטה ואם בלא רצון הבעל יכתוב לה מידי מששא אית ביה, רק שכותב בפקודת הבעל לכריתות לאשה המצווהו לכתוב מהאיש שהוא בעלה, א"כ כותב לכוונת אחר לכן אין המעשה מוכיח על מחשבתו שנאמר דבר כוונה הוא לכוון להיות הספר לאשה נכתב לשם כריתות מבעלה ואין המעשה מוכיח רק על ענין מחשבה שאם יתעורר מעצמו בכוונה גמורה תועיל בודאי אבל לא על ענין כוונה מן האחר המצווהו לכתוב ע"ז אינו מורה המעשה של כתיבתו בגט, וזה מושכל ראשון להמעיין. ותו כיון שביאר הירושלמי שכתיבת הגט בכל דקדוקיו שמו ושמה ושם עירו וכל עניני כריתות הוא מעשה גמור גבי חשו"ק מורה על מחשבתו רק חסר ההוראה לקישור המחשבה אל הבעל המגרש ולהכוונה שיהיה כריתות לאיש זולתו, תו ע"ז שפיר מועיל מה שאחר

עומד ע"ג ומצווהו לכתוב ומה שהאחר מלמדהו בפקודת הבעל מקשר מחשבת החרש הכותב שכותב על דעת האחר המלמדהו ותו מחשבתו הניכרת מתוך מעשיו הגלוי לעין כל כי הוא מכוון לכתוב ספר כריתות קשורה להבעל המצווהו והוא המגרש והוי מעשה מוכחת שכותב ספר שהוא כריתות מן הבעל לאשתו וז"ב. אבל בשחיטה לרבנן דבעו חתיכת סימ

פרק ב

הלכה ח

חץ התחוב באדם כו'.

תוספתא מקואות פ"ח אבל בשל עץ אינו חוצץ, לפי גירסת הגר"א. ונראה פירושו דאם החץ של מתכיות נטמא מהאדם במגעו או כשהחץ טמא ואם יגע בו בידיו יפסול את ידיו ויהיו מסואבות ויפסולו תרומה לכן בנראה חוצץ, אבל בשל עץ כיון דהוי פשוטי כלי עץ ואינו נטמא לכן אינו חוצץ דאינו חושש להסירו, וכן משמע דכאן בחץ הנטמא מיירי דמסיק דאם אינו נראה טובל ואוכל בתרומה היינו אע"ג דהחץ הטמא בלוע בו אוכל בתרומה. אמנם הר"ש גורס דבעץ חוצץ יעו"ש וטעמו דבמתכת ההסרה סכנה יעו"ש ואכמ"ל:

וכן מי שבלע טבעת כו' במגעה.

נ"ב שכלי טמא מת אינו מטמא במשא לשיטת רבינו. ומש"כ רבינו שכבר ביארנו הוא בהלכות טומאת מת פ"כ יעו"ש:

פרק ד

הלכה ב

מד"ס שהמים השאובים פסולים לטבילה כו'.

הנה פליגי בזה גדולי הפוסקים מהם סברי דרוב שאוב פסול מן התורה והרבו להביא ראיות ע"ז. ואחת היא מהך דתניא שתי מקואות אחד שאוב ואחד כשר וטבל באחד מהן מטומאה חמורה ועשה טהרות הרי הן תלויות ומדלא מטהרינן מספק אלמא כולו שאוב פסול דבר תורה. וראיה זו לא הבנתי דהא הוי ספיקא בדברי סופרים ומוקמינן אחזקה דחזקת טמא הוי ופסול שאוב אע"ג דהוי דברי סופרים בכ"ז כיון דמספקא לן אם נטהר אוקי גברא אחזקתיה בחזקת טומאה, ודוקא בנטמא טומאה קלה מד"ס במילי דהוי רק ולד הטומאה ומגעו הוי שלישי בזה הקילו חכמים אף כי איכא עליו

חזקת טומאה מדברי סופרים, אבל כי נטמא טומאה דבר תורה ומדברי סופרים הוי כשנטהר במקוה שאוב טמא לגמרי כמו שהיה דבר תורה ודאי דמוקמינן על חזקתיה. והא דאמרינן מקוה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא כשר מפני שזה ספק מים שאובים הוא, היינו דתמן לא מספקא לן על גברא דטביל רק על המקוה אבל האי גברא שיטבול בה הלא יוכל לטבול במקוה כשירה, והמקוה להכשירה לטבילה הלא הוי ספק דברי סופרים ולקולא ולא מסייע חזקת טומאה כלל דהא במקוה כשירה יוכל להסיר החזקה וליטהר מטומאתו. והגם דהר"ש פירש דכיון שבכל האופנים הוא נטהר מטומאתו דבר תורה ורק מדברי סופרים, תו לא שייך לאוקמי אותו על חזקתו זה דוקא באופן דתנן בתוספתא שני מקואות אחד שאוב ואחד כשר וטבל באחד מהן מטומאות חמורות ועשה טהרות תלויות, בשני ועשה טהרות טהורות בד"א בטו"ח כו', היינו דוקא משום שמטומאה חמורה כבר נטהר יעו"ש, אבל כאן דמדרבנן עדיין טומאת הראשונה עליו ודאי דמוקמינן אותו על חזקת טומאתו וזה פשוט. וסעד לזה מהך דתניא בפ"ק דחולין הביאו רבינו לעיל פ"ב מי שטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אעפ"י שנתעסק באותו מין כל היום הרי הוא בטומאתו הואיל והוא בחזקת טומאה אין מטהרין אותו מספק, אע"ג דמיעוטו שאינו מקפיד לא הוי חציצה רק מדברי סופרים בכ"ז מוקמינן ליה בחזקתו וע"כ כדפרישית בס"ד, ואעפ"י שהר"ש הביא מזה ראיה דכולו שאוב דבר תורה, כבר הביאו כן תוספות בפרק המוכר אה"ב בשמו וכתבו ולא נראו הראיות לרבו הר"י הזקן יעו"ש וזה פשוט. ומה"ט בספק אם הוטל מום בבכור במכוון או נפל ממילא מוקמינן ליה אחזקת איסור אע"ג דאיסור דאורייתא כבר פקע ורק מדבריהם אסור ודוק:

הלכה ח

אבל אם נגררו המים כו' חוץ למקוה ונמשכו וירדו למקוה אינן פוסלין את המקוה כו' כיצד מקוה שיש בו כו'.

מזה הוכיח בב"י דאם המשיך תחלה מים פסולים ואח"כ הביא עליהם רוב מים כשרים לא מהני כיון שהשאובין הנמשכין היו קודם, וכן כאן בכסף משנה. וכן כתב הרב אב"ד בספר האשכול דהא דתני שנתערבו לאפוקי שאם היו הפסולים הנמשכים תחילה במקוה לא מצטרפי וככסף משנה. ובאמת מוכרח הוא לפירוש מוהר"מ במשנה דמניח קנקנים בראש הגג כו' ר"א אומר אם עונת גשמים היא אם יש בה מעט מים ישבור ואם לאו לא ישבור דר"א לטעמיה דסבר רביעית בתחילה פוסלת המקוה וחייש שמא יהיו נתזין למעלה מעט מהקנקן רביעית קודם שישבור כו' לכן ישבור הקנקנים וישער שיהא מיעוט מי המקוה בהמשכה וכשירדו אח"כ מי גשמים יהא רובו מי גשמים ומיעוטו

מהמשכה וכשירה. הרי מוכרח דכשר אפילו המים המשוכים קודם ואח"כ הקוה עליהן מי גשמים והרבה עליהן וזה דלא כפסק הב"י. אולם הרב אב"ד הביא הפירוש דמעט מים בבור היינו רוב המקוה מי גשמים ומעט לאו דוקא יעו"ש. אך בכ"ז מהיכי תיתי לן להחמיר בזה יותר ממה שפסק הראב"ד דאם המשיך אח"כ כל המקוה למקום אחר כשר יעו"ש היטב, והש"ך שפסק בס"ק צ"ט דהמשכה לא מהני ודאי דלא ראה דברי הרב אב"ד ז"ל:

ודע דלפירוש מוהר"מ הא דא"ר יהושע בין כך וב"כ ישבר הוא אף אם אין מים בבור ולא חייש שמא יהיו נתזין טרם שישבור מים אל הבור דהוא סבר דשלשה לוגין דוקא פוסלין בין בתחילה בין בסוף ולשלשה לוגין לא חיישינן שיהיו נתזין, ולכן אם הוא עונת גשמים ישער שיהיה מיעוט המים היוצאים מהכלים הנשברין ע"י המשכה והמי גשמים ירבו עליו ותהיה מקוה כשירה. אולם לפ"ז צ"ב הך משנה דסייד ששכח עציץ, והרע"ב פירש דר' יהושע סבר דאף אם אינה עונת גשמים ג"כ ישבר דכולה בהמשכה כשירה יעו"ש ודוק, וזה כפי הוראת חכמי המערב עיין בספר האשכול:

פרק ו

הלכה ד

הלוקח כלי גדול כו' סתמו בסיד או בגיפסיס כו'.

הנה רבוותא חולקים על רבינו ומפרשי דבנקב לחוד נפקא מתורת כלי ואם סתמו בבנין לא הוי סתימה ואינה חשובה כלי לפסול המקוה ואם סתמו בסיד ובגיפסיס הוי סתימה מעליא ופוסלת המקוה, ומפרשי דסיד עם גיפסיס בעי. ובפ"ה דפרה שתי אבנים כו' וכן שוקת שנחלקה כו' עשאן בסיד או בגיפסיס והן יכולין להינטל כאחת, ועיין השגות בפ"ט מהלכות פרה דמפרש ששוקת שנחלקה בחיבור סיד או גיפסיס נעשית כלי כש"כ דלענין סתימה לענין לפסול המקוה נעשית בסיד או גיפסיס. ומרן המחבר בסימן ר"א סעיף מ' כתב אבל אם עירב סיד או גיפסיס וסתמו חשוב סתימה וזה לקוח מפירוש הר"ש והוא לטעמיה בפרה מפרש דישאר המים מקודשין דהם אינם יוצאים מתורת כלי רק המים שע"ג סדק אינו מקודש לכן כי סתם נחשבין המים שביניהם כצבורין בתוכן, אבל לעשות משאינה כלי לכלי צריך סתימה בסיד וגיפסיס. אבל לדעת ראב"ד בהשגות שם מוכרח דלעשות כלי מהני סיד או גיפסיס כל חד לחודא. וראה מש"כ בזה הנוב"י בסימן קמ"ב יעו"ש שדבריו מהופכים:

הלכה ו

החוטט בצינור מקום לקבל כו' אבל אם קבעו בקרקע ואח"כ חקק בו בית קיבול אינו פוסל.

מפורש שאעפ"י שהיה חקוק קודם רק שלא היה לו בית קבול קודם ג"כ אינו פוסל את המקוה, ובפירוש המשנה לרבינו פ"ד מ"ג משמע שמפרש שזה שאמרו בש"ס לפי שהיתה תורת כלי עליו בתלוש לפיכך כל סילון עגול פוסל המקוה. ובאמת כפי הנראה פירש דאם חקקו קודם ואח"כ קבעו אעפ"י שאח"כ חטט בו הואיל והיה עליו תורת כלי בתלוש כמו פשוטי כלי עץ שהיה ראוי לכל מה שיצלח פשוטי כלי עץ. הנך רואה כי לפי ההעתקה בפירוש המשנה סבר דאף אם חטט בו אחר כך הואיל וחקק בו קודם פוסל המקוה, ולכאורה נראה מקור דבריו נובעים מירושלמי מפורש פרק אמר רע"ק ה"א דרב אמר המשתחוה לבית אסרו ופריך עלה מריו"ח דאמר המקדיש בית אין מועלין בו דדינו כמחובר לקרקע כו' בתר כן אמר מתניתא פליגא על רב השוקת שבסלע אין ממלאין בה כו' מפני שחקקה ואח"כ חיברה הא אם חברה ואח"כ חקקה לא, וההן בית לאו כמו שחברו ואח"כ חקקו הוה מה עביד לה רב, פתר לה סיתותן של אבנים הוא גמר מלאכתן, פירוש וא"כ הוי כחקקו ואח"כ חיברו. הרי אנו רואים דאעפ"י שלא נגמרה הבית קודם שקבען בקרקע אפ"ה חשיב לה תלוש משום שכבר נסתתו האבנים קודם והתקינן שיהא ראוים לבית, א"כ כי חקק העגול בהעץ שיהא צנור להוליך המים טרם שנקבע בקרקע אעפ"י שאחר כך חטט בו בית קבול צרורות לא גרע מסיתותן של אבנים לכן הוי כמו תלוש ופוסל המקוה, אם לא דנחלק כיון שהיה יכול לעשות בית קבול בעודו תלוש ולא גמר מלאכתו אין החקיקה בלבד שלא נגמרה על מתכונתה עושה אותו תלוש ודוקא גבי אבנים שעשה כל ההכנה לבית מה שהיה יכול לעשות בתלוש, רק לבית צריכה היא להתחבר אל הקרקע קודם והוי כמו שחקקו ולבסוף חברו וכפי מש"כ התוס' ורא"ש ורבינו כפי מה שפוסק כאן בחיבורו:

אולם לא אכחד כי ביאור הירושלמי נעלם ממני, כי המשנה אמרה אם סלע שחקקה ואח"כ קבעה ממלאין ממנה ופוסלת המקוה כו'. היינו שקודם היה עליה דין זה שהיא כלי לכן אף כי חברה אחר כך הרי היא כלי היינו לפסול המקוה ולמלאות ולקדש בה כמו שזה הדין היה עליה קודם שקבעה שהיתה כשירה למלאות ולקדש ופוסלת מקוה, משא"כ בקבעה ולבסוף חקקה שקודם הקביעות לא היה עליה דין כלי להלכות מלוי וקידוש ולפסול מקוה ורק לאחר שנתחברה בקרקע הוי כחוטט בקרקע ואינה כלי, משא"כ במשתחוה לבית אע"ג דהוי כחיברה ואח"כ חקקה מ"מ דין תלוש יש עליה

להיאסר בהשתחוויה כמו שהיה הדין הזה עליה בעוד האבנים תלושין שאם השתחוה אז לכל אבן הלא נאסרו. וכיון שהדין לאסור על ידי השתחויה שעושה לע"ז היה קודם שחברה לא נפקע האיסור והוי ממש כחקקו ולבסוף חברו לענין ההלכות השנויות במשנה, וזה פלא. אם לא דנימא דאינו רוצה לעשות לע"ז רק עד שתהיה עליהן צורת בית ולכל הבית בכלל משתחוה. וא"כ קודם שהיו אבנים בצורה זו שהיה עליהן לא עשה אותן ליראתו ולא השתחוה להן, לכן על צורת בית הוי כחברו ולבסוף קבוע וזה דחוק. אבל דא הרווחנו דאין ללמוד מן הירושלמי לעשה החקיקה קודם והחטיטה אח"כ דפוסל המקוה, דשאני תמן דהאיסור ע"י השתחואה היה קודם חבורו כמו שעכשיו ולכן כי סיתת אותן לקבל עליהן צורת בית הוי כחקקו ולבסוף חברו, משא"כ הכא דכ"ז שלא היה בו החטיטה לא נעשה כלי לפסול את המקוה ואימת התחיל שיהא ראוי לפסול מקוה אחר שנתחבר לכן אינו פסול המקוה:

אמנם שכזה ראיתי להנוב"י מהד"ת חלק יו"ד סימן קמ"ב שהביא בשם עצי אלמוגים דמן התורה הוא החילוק בין חקקו ולסוף קבעו לקבעו ולסוף חקקו רק רבנן גזרו גבי טומאה בקבעו ולסוף חקקו אטו חקקו ולסוף קבעו וגבי שאיבה לא גזרו יעו"ש, ותמה ע"ז הרב הלא קיי"ל המשתחוה לבית נאסר ומאי גזירה שייך שם ועוד דגבי שחיטה בשחט בצור ובקנה דבצור לא שייך כלי דלאו כלי הוא ואפ"ה תלוש וחברו כשר אלא ע"כ דמה"ת הוא תלוש. ובמחכ"ת הנה ודאי אם מן הסברא לחלק מן התורה בין חקקו ולסוף קבעו לקבעו ולסוף חקקו הוא ודאי כדאמר במסקנא בפרק המוכר את הבית הואיל והו"ל תורת כלי מעיקרא, היינו דלפסול המקוה ולמלאות ולקדש בה ולהצריך צ"פ באוה"מ היה עליה הלכות אלו טרם שנקבעה לכן החיבור לקרקע לא מפקיע ממנה תורת כלי שהיה עליה מכבר, משא"כ במשתחוה לבית דין האיסור להיאסר ע"י השתחואה לה היה גם בעודנו תלוש לכן ע"י חיבור לא נפקע מאתה תורת האיסור לע"ז שהיה עליה מקודם שחיברה לארץ, וכן לענין שחיטה הלא גם קודם שחיברו היה עליה דין שחיטה שהיה ראוי לשחוט בו ולכן כי קבעה לא פקע מאתה הלכות אלו אבל לפסול מקוה כו' אם קבעה ואז לא היה עליה הלכות אלו תו כי נתחברה בעודה מחובר לא חייל עליה שם כלי וז"ב:

והנה צריך להבין קושיית הגמרא בפרק המוכר את הבית מדף של נחתומין דלפי מה דמסיק בפשוטי כלי מתכות צ"ע לפי מה דפירש רשב"ם שתיקון הדף שמחליקין אותו הוא במקום חקיקת הצינור ומדלא מפלגי מוכח דמטמאי חכמים אפילו קבעו ולסוף תקנו הא למה זה דומה לקבעו ולסוף חקקו, וצ"ב דהא גם קודם שתקנו לדף של נחתומין

ג"כ הוי עליה דין טומאה דהא פשוטי כלי מתכות טמאין. וצ"ל דגולמי כלי מתכות טהורין והיינו כל שעתיד לשופו ולשבץ ולגרר כדתניא סוף פ"ק דחולין וא"כ אם חיברו והחליקו ושפו אח"כ הלא דין טומאה היה לה אח"כ ולא קודם שקבעו, ולכך מדמה לקבעה ולסוף חקקה לענין לפסול המקוה. אולם היכן מפורש שסתם דף של נחתומין שקבעו בכותל יהיה מחוסר עוד מעשה הלא נראה כי הוא דף גמור ומתוקן למלאכת נחתומין ואח"כ חברו לכותל ומאי מקשה. ולפי שיטת רבינו בפרק י"א מהלכות כלים הכ"ד דכלים אלו של מתכת כמו מניקה וכיו"ב משיקבענה בדלת ויחברנה עם העץ תטהר לא נטמאה וקבעה בדלת הר"ז מקבלת טומאה כשהיה עד שישנה מעשיהם יעו"ש ואם נאמר כן בדף של נחתומין הרי לא תוכל לומר דמשו"ה חכמים מטמאין הואיל והיה עליה תורת כלי מעיקרא קודם שנקבעה לכותל, דז"א דלא עדיף מאילו נטמאה קודם דג"כ נסתלק טומאתה הואיל ודין דחזי לטומאה לא עדיף מאילו נטמאה בפועל, וע"כ דצורתה מה דחזיא לזה עכשיו אחרי החיבור לכותל הוי כאילו נעשה בתלוש וא"כ אף קבעה ולסוף חקקה בצינור ג"כ יהא כאילו נחקקה בתלוש. אולם לא ידעתי אם דין דמינקת הוא ג"כ בדף של נחתומין שע"י הקביעות תטהר לא שמענו רק במינקת, ורבינו לא השווה רק שהחיבור אינו עושה אותו כמחובר להפקיעו מדין טומאה אבל לענין טהרה לא השווה. ויש להאריך עוד ואכ"מ:

פרק ז

הלכה ד

ואלו פוסלין כו' והשכר.

נ"ב מימרא דשמואל בעירובין (דף כ"ט), וצריך לחלק בין הך להך דהלכה י"א דיין חשוב יותר:

הלכה ה

ואלו לא פוסלין ולא מעלין כו' ומי פירות כו' כיצד מקוה שיש בו מ' סאה חסר אחד ונפל [מאחד] מאלו [סאה] לתוכן לא העלהו כו'. ובהלכה ו **ופעמים שאלו מעלין את המקוה כו'.**

הנה ביבמות פרק הערל (דף פ"א) פריך וסבר ר' יוחנן בדרבנן לא בעינן רבויא והא תנן כו' נתן סאה ונטל סאה כשר ואמר ר' יוחנן עד רובו מאי לאו דנשתייר רובו כו'. וכבר הקשו רבנן קדמאי דהא משנתינו לא מיירי רק במי פירות ומי פירות הוי דבר תורה כדאמר פרק כסוי הדם יעו"ש. ואם נוקמא בשאובין דהכי אזלא סוגיא דהמוכר את הבית

ובפרק מרובה דשאיבה דרבנן, מלבד דמשנתינו לא מיירי בהכי דעל דברים שלא פוסלין ולא מעלין קאי ואי שאובים הא הם פוסלים. ועוד הא כבר הוכיחו רבוותא קדמאי מכמה משניות ערוכות דאם היא מקוה שלימה אין פוסלין בה שאובין כלל, והוו בה קדמאי טובא. ונביא דברי רבינו אברהם ב"ר דוד ז"ל בזה. ומקוה שיש בו מ' סאה שנפלו עליה אפילו כמה מים שאובים אינו נפסל דתנן כו' וביבמות כו' לישנא אחרינא דנשתייר רובו ומסתברא כי האי לישנא ממשנה דמקואות מ"ש ומ"ג שנתערבו בחצר ועוקה כו' אם רוב מן הכשר כשר כו' מחצה על מחצה פסול כו' אלמא במחצה ע"מ מיפסלי, ואיכא למשמע נמי מהא מילתא דלעיל דאע"ג דמקוה שלם הוא אם נפלו לתוכו ארבעים סאה שאובין פסלוהו דהא ליכא רובא דכשרות, ועוד מהא דאמרי לעיל בענין פרת שמא ירבו הנוטפים על הזוחלין והוי מ"ג והא מעיין מטהר בכ"ש ובזוחלין, וכשהיו המים חיים מעורבין עם הנוטפין אם נוטפין רבו עליהם או אף מחצה ע"מ נידונין החיים אחריהם לטהר באישבורן אלמא מיפסלי במחצה כדאמרי לעיל, ואיכא מאן דאמר כיון דמקוה שלם הוא לא מפסלי כלל בשאובים דכמעין משווינן ליה ואשכחן גבי מעיין דלא מיפסל במים שאובים ואפילו ברובא דתנן כו' מעיין שמימיו מועטים שרבו עליו מים שאובים כו' לטהר בו בכ"ש להא מילתא מדמינן ליה ומסתברא לחומרא דשאני הכשירא דמקוה כדבעינן למימר קמן, אי נמי כיון דמיא קא חסרי ואזלי, כי חסרי ארבעים סאה משהו קא מהני בהו מחצה כשאובין למיפסלינהו והוי כנטל סאה ונתן סאה דבעינן דנשתייר רובא דכשרים, אבל גבי מעיין שרבה עליו מים שאובים, שאובים קא חסרי מעיין לא חסר, עכ"ל בשער המים שמביאו בית יוסף. ופירושו נראה דשאני הכשירא דמקוה ממעין, דמקוה אף כי יש בה מ' סאה אם נפלו מי פירות ונשתנו מראיהן פסולה כמו שהביא לקמן משנה דהיה בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזיר מראיהן כמראה מים יעו"ש, ומעין אינו נפסל בשינוי מראה כמוש"כ לקמן אלמא דשאני הכשירא דמקוה ממעין אי נמי כיון דחסרי מהשיעור אחר כך לא דמי, זה פירוש כוונתו הקדושה, א"כ רצה לומר מעיקרא דאפילו אם לא חסרו ג"כ נפסלין ואח"כ מסיק דדוקא היכי דחסרו אח"כ בזה פסול גם במחצה על מחצה וכל"ב דיבמות, ובבעל הנפש דפוס פראג אשר יש בו תוספות הרבה מאוד אינו מובן לפי קוצר דעתי ההמשך יעו"ש, ובפרק ג' מכריח ממה ששנינו היו בעליון מ' סאה ובתחתון אין כלום ממלא בכתף ונותנן לעליון עד שירדו לתחתון מ' סאה דמחצה על מחצה כשר וכתירוצא קמא דיבמות. ובפסק הקצר בסוף ואם היה מקוה שלם בכשרות אינו נפסל בשאובים אלא א"כ נפלו בו מחצה ע"מ וכש"כ רוב כו' הרי דלא הזכיר כלל דיהי' חסרי מיא, סוף דבר לפי רוב הנוסחאות בדברי הרב

אין לנו לעמוד על דבריו רק מה שהאשכול הביאם. ולפי מה דמביא רבינו דכולו שאוב דבר תורה צ"ל דהיכי דהיה כבר מקוה כשר הוי רק דרבנן לכן אמר דבדרבנן בעינן רבויא, וזה ג"כ דחוק. ורבינו כתב לעיל פ"ד מקוה שיש בו מ' סאה ונתן סאה ונטל סאה כו' עד רובו וטעמו דנתן סאה ונטל סאה משום מראית העין מיפסל עיי"ש בכסף משנה, וכ"ז יפלא כיון דמשנתינו מיירי במי פירות מנ"ל לגמרא דקאי על שאובין:

ונקדים הא דאיתא בתוספתא מקוה שאין בו מים מ' סאה ונפל לתוכו יין ונשתנו מראיו אינו נפסל בג' לוגין ולא עוד אלא אם חזרו מראיו לכמו שהיו כשר, ופירש לקמן בהשגות דאף היין עולה לו לארבעים סאה, והאשכול כתב אבל ממשנתינו לא משמע הכי היינו דאם לא שנו מראיו שנינו דאין מעלין את המקוה, ואם כי הראב"ד כתב דהואיל והשאובין מטהרין המקוה יעו"ש וצ"ב רב:

לכן שמע נא מה שנראה לפי ענ"ד, דפסול שאיבה העלה רבינו ורוב הפוסקים דהוי דרבנן והוי כמו תרומה בזה"ז דהוי ד"ס, ונתבונן נא בפירושא דמשנה ז"ל, אבל שאר המשקין ומי פירות כו' פעמים מעלין ופעמים אינן מעלין כיצד מקוה שיש בו מ' סאה חסר אחד נפל לתוכו סאה מהם לא העלהו, פירוש שאינו משלים, ואח"כ צריך לפרש פעמים מעלין וז"ל נתן סאה ונטל סאה הר"ז כשר ומפרשו אמי פירות וכי נטל הרי נשארו המי פירות בתוך המקוה וכשירין, וא"כ היה צ"ל פעמים מעלה כיצד היו בו מ' סאה נתן סאה כו'. ולכן נכון מאד לפרש דקאי כולא על האי גוונא דאין בו מ' סאה וזה פירושה, שנפל לתוך המקוה כשהיא חסירה סאה, סאה מהם ולא העלהו [שלא השלימו] והיה בו מ' סאה שעל ידי הסאה מי פירות היה במקוה ארבעים סאה אם כי לא השלימו לתורת מקוה, נתן סאה [פירוש שאובים ולא מי פירות והראיה דלא תני מהם כדתני ברישא] ונטל סאה כשר פירוש שהמקוה כשירה אע"ג דאין כאן רק ל"ט סאה מים מי גשמים וסאה אחת מי פירות וסאה אחת שאובין ונטל סאה הר"ז כשר, וטעמא דבשלג דמשלים המקוה הוא אעפ"י שמדדו במדה אינו פוסל משום שאוב כמוש"כ בבעל הנפש, וכן בטיט הנרוק תניא שמביאה בעריבה ויורד וטובל וכתב בבעה"נ דכיון דאין עושין מהם מקוה לכתחילה דרק מעלין את המקוה אבל לא כל מקוה ולא אפילו מחצה מהם לכן אין פוסלין משום שאובה. א"כ נתבונן דפסול שאוב לא שייך בהנך דאין עושין מהן מקוה בלבד, א"כ לנגד מי פירות הוי דבר תורה בטלי ברובא רק מדרבנן פסלי, וכן לענין שאובין, מלבד דכל איסור שאוב הוי דברי סופרים הלא ג"כ צריך להיות בטל ברובא וכי היו כאן ל"ט מי גשמים אילו נפלו לתוכן סאה שאובים אז לא הוי מהני אף להקוות עליהן מי גשמים ברובא דג' לוגין שאובין פוסלין המקוה רק שנפלו המי פירות קודם

והן אינן פוסלין רק מעלין וא"כ הוי על ידייהו מ' סאה דמה"ת הוי מקוה כשירה ובמקוה כשירה הא תו לא פסלי שאובים ולכך כי נתן סאה שאובים או אף אם אינו שאוב רק ע"י תפיסת ידי אדם דג"כ דינו כשאוב אמרינן דהוי כאילו נפלו למקוה שלימה של ארבעים סאה דכשירים הן דבר תורה ובזה אין שאובים פוסלים, וצריך אתה לדון מדין תרי דרבנן לומר דמדרבנן המי פירות לא בטלי ותו הוי המקוה חסירה ונפסלת ע"י שאובים דרבנן אמרו דג"כ לא בטלי במקוה חסירה ארבעים סאה, זה לא אמרינן ותו הוי המקוה כשירה ולא אמרינן דהא המי פירות אינן משלימין, ז"א כיון דהמים שאובים לא פסלי תו הוי דבר תורה מקוה כשירה היינו דהשאובים בטלי ברובא והוי ארבעים סאה מים כשירים ומה לי דלא מצרפי המי פירות הרי מים יש ארבעים סאה ואם תביט אל השאובים תאמר הלא מן התורה בטלי מי פירות ברוב ואפ"ה לא פסול בהן שאובין כיון שאין כשירין רק ע"י צירוף לא מהם בלבד כמו בטיט הנרוק, ויש כאן ארבעים סאה כשירים ולא בעינן הנך שאובים, נמצא דנשלם הכשירה דמקוה ע"י המים שאובים והמי פירות, ולכן אמר עד רובו דמרובו ואילך אם לפי חשבון אין כאן רוב מי גשמים רק מים שאובים או אף מחצה על מחצה, דכיון דלא בטלי הנך שאובים תו הרי כאן מקוה חסירה אע"ג דלענין שאובים אם נתן במקוה שיש ארבעים סאה מ"ג ותו חזר ונטל ונתן ונטל כשר אפילו יותר מרובו כדאשכחן בהא דיש בעליונה ארבעים סאה ובתחתונה אין בה כלום דממלא מים ונותן לעליונה עד שירדו מ' סאה לתחתונה, כאן דמעיקרא לא הוכשר רק ע"י צירוף המי פירות גרע דלפי מה דקיי"ל דמדרבנן לא בטלי המי פירות אין כאן מקוה שלימה מאי תאמר המים שאובים בטלי כיון דרובן לא נשאר מי גשמים הלא אין כאן במה ליבטל המי שאובים:

וטעמא רבא דנחזי בזוחלין ונוטפין תליא ברובא שאם רבו נוטפין על זוחלין אינן מטהרין רק בזוחלין ומקוה שיש בו מ' סאה אם נפלו כמה שאובים אפילו רובא לא פסלי, וטעמא משום דחזינן לענין טומאה כל שאובים מקבלי טומאה וכשנטהרין ע"י השקה במקוה נטהרו והטעם מפרש בתו"כ דהוי כמו זריעה דאם זרעים שנזרעו נטהרו כן מים כי חוזרין לאביהם היינו כמו שהיו בחיבורם קודם נטהרו, וכן לענין מה שהוא בא ע"י תפיסת אדם או שאוב בכלי כי חזרו לאביהן הרי הם כמים מחוברים מעיקרם וכמי נהר או מי גשמים ולכך כי הושקו למקוה חזרו לאביהן ונטהרו וכן כתב בתרומת הדשן, וניחזי דכל זמן שהמים שאובים מיעוט בטלי ברובא מי גשמים אז לא מגרע לן מה שהמי פירות השלימו כמו דפרישית לעיל אבל כי ליכא רובא מי גשמים ואין כאן שיעור לבטל את המים שאובים רק מתורת השקה וזריעה אתיא וכאן דהמקוה אינה

נשלמת רק ע"י הסאה מי פירות תו לא שייך השקה דאין השקה רק למקוה שהיא כולה של מי גשמים אבל כאן שלא היו רק ל"ט ואחת מי פירות תו רק מתורת ביטול אתינן עלה אבל לא מדין זריעה והשקה וכמו דחזינן בהמשכה שאם היו שאובין בהמשכה בעינן רובא מי גשמים דאז כיון דבטלי מן הדין כשר ע"י המשכה. א"כ חזינן גוונא דלא גזרו שיהיו שאובין פוסלין המקוה ואפילו דמצטרפין רק באופן דבטלי, כן הכא לענין הגזירה שיפסול והוא הדין שלא יצטרף אמרינן כיון דמן הדין מי פירות בטלי הוי מקוה כשירה וכאילו היא כולה של גשמים אבל היכי דלא בטלי תו שתהא צריך לדון מתורת השקה ע"ז לא מהני השקה במקוה שנשלמה ע"י מי פירות, וזה נכון למעמיק בשמועה. ופריך דכיון דבתרומה שרינן לאוכלן שלא ע"י רבויא אלמא דאמרינן דהתרומה דרבנן נבטל גם במחצה על מחצה כן הכא המי גשמים צריך ליבטל את השאובים שלא ע"י ריבוי כיון דכולו שאוב דרבנן, וממקוה דעלמא שנעשית ע"י המשכה דאמרינן דרובא בעי לא מקשה כמו שתירץ הרז"ה בהשגות לבעלי הנפש דהתם ליכא כלל שאני אומר, אבל כאן תוכל לאמר שאותן מים שנותן אותן הוא שנוטל ועיי"ש שפתים ישק:

ומעתה נחזור להתוספתא, דבתוספתא מיירי במקוה שאין בו מים ארבעים סאה ונפל לתוכו יין ונשתנו מראיו אינו נפסל בג' לוגין וכשר להקוות עליו, ולא עוד אלא אפילו אם חזרו מראיו לכמות שהיה כשר להשלימו, פירוש דיין אינו פוסל ע"י שאיבה דאם יין שאוב נפל למקוה שאין בו מ' סאה אינו פוסל מתורת שאוב רק בשנוי מראה לחודא, וא"כ כי נפל יין שלשה לוגין ושינה מראה המקוה ואח"כ נפלו בו שלשה לוגין מים שאובים וחזר מראה המים לכמות שהיה כשר, ואם לא היה המקוה רק חסר שלשה לוגין לשיעור ארבעים סאה א"כ המקוה כשירה דמתורת מאי אתית למפסלינהו לגבי הג' לוגין שאובין הוי מקוה כשירה דהיין בטל ברובא והוי מ' סאה דלא פסליתו שאובין, ואם דהיין שינוי מראיו הא נכשר מראיו ע"י השאובין ואם תאמר דחסר דהיין אינו משלים אף אם לא שנוי מראיו הא אינך צריך לצרף היין כיון דמן הדין השאובין בטלי והוי מקוה כשירה, מאי תאמר דהא מדרבנן שניהם אינם מצטרפין, ז"א דלא מצרפין שני הפסולים להדדי, וכמו ערלה מעלה הכלאים והכלאים מעלה הערלה, דאם יש קצ"ט היתר ונפל סאה ערלה וסאה כלאים דנגד כל חד אמרינן דהוי בטל במאתים וכל אחד מצטרף נגד חבירו וכמו שפירשו הרע"ב והגר"א שם עיי"ש, כן הכא. ונפק"מ בין פירושי לפירוש הראב"ד, דלהראב"ד דוקא ע"י שנוי מראה שנפסלו דאז מתוך שמטהר המים שנתהוו כאן ע"י שינוי מראה כן משלים ג"כ היין שנתערב בו, ולדידי הוא אף בלא שנוי מראה ודוקא דהיכי דאיכא בהמים שאובים לאשלמינהו דבכל חד נשלם המדה של

ארבעים סאה למקוה, נמצא דאיכא קולא לדידיה וקולא לפירושי, לדידיה קולא היכי שאין בשאובין להשלים אם נגרע לחשבון היין ג"כ היין מצטרף, וקולא לפירושי שאף אם לא נשתנה מראה המים ע"י היין ג"כ מצטרף להכשירו אם בכל חדא איכא צירוף וז"ב. והא דתנן נפל לתוכו יין כו' ושינוי מראיו פוסל כיצד יעשה ימתין לו עד שירדו גשמים ויחזרו מראיהם למראה המים, היינו כשאין להשלים או עם היין או עם השאובים והיינו שלחזור למראה מים צריך מים יותר משיעור שנפל היין והיינו שנפל לוג יין ולהחזיר מראיו למראה מים צריך ג' לוגין מים, וזה לפירושי, אבל לפירוש הראב"ד צ"ל שאין ביין להשלים שיעור המקוה וא"כ קשה סיפא דקתני היו בו מ' סאה ממלא בכתף ונותן עד שיחזרו מראיהן למראה מים, אם לא נפרש דעם צירוף היין קאמר היו בו מ' סאה, וזה נכון:

אולם לא הבנתי לפ"ז דברי רבינו הראב"ד בבעל הנפש שכתב על זאת המשנה ז"ל, למדנו מזאת הפסקא כי המקוה שלם נפסל בשינוי מראה ואינו נפסל בשלשה לוגין, דלפי פירושו אימא דמיירי שבלא היין או המוהל אין בו מ' סאה ולכך נפסל בשנוי מראה והיו בו מ' סאה הוא בצירוף היין, אין זה כי אם בבעהנ"פ לא אסיק אדעתיה פירושו בהשגות, ולזה כתב בהשגות ולפי שהיתה לי בחידוש כתבתיה ופרשתיה. ולהר"ש שחולק על הראב"ד צריך לפרש התוספתא, דאם אין במקוה ארבעים סאה ונפל יין ושינה מראיו אינו נפסל בג' לוגין, והוי אמינא דוקא שלא נשתנו מראיו למראה מים כשר אם נשלם אח"כ במי גשמים, הא אם על ידם נשתנו מראיו למראה מים תו הוי כדין שלשה לוגין מים שאובים דפסלי דבתר השתא דחזרו למראה מים דפסלי בג' לוגין אזלינן, אמר ולא עוד אלא אפילו חזרו למראה מים ע"י השלשה לוגין ג"כ אינו נפסל אם משלים אח"כ במי גשמים וזה פשוט. ולפירושו מחוור הך משנה דפעמים מעלין טפי מאליבא דכולהו קדמאי, דלפירושם ג"כ במים שאובים בכה"ג מעלין, היינו במקוה שהיא של ארבעים סאה ונתן סאה שאובים ונטל סאה שוב הרי נשאר כאן מהשאובים במקוה ומצטרף, רק לפירוש קדמאי דאף כל שאובים שבעולם לא פסלי במקוה שלימה היינו מתורת זריעה דנפקי מתורת שאובים א"ש דלא משכחת בשאובין מעלין כלל דבמקוה שלימה תו אינם שאובין, אבל להך שיטה דשאובים יותר מרובא פסלי במקוה שלימה קשה דא"כ בכה"ג גם בשאובין מעלין וזה צ"ע, אבל פירושי מחוור יותר והוי מסתפינא לחדש פירוש חדש כזה מה שלא הקדימני שום מפרש במילתא דשקלו וטרו בה אבות העולם לולא דנקיטנא בשיפולי דגלימא דרבנא הראב"ד בהשגות:

ואחר העיון מצאתי ענין נכון ממש כפרושי בתוספתא מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות

ירדו שנים וטבלו זה אחר זה הראשון טהור והשני טמא כיצד עושה עודהו הראשון במים ממלא בכתף ונותן לתוכו וטהור, ופירש הראב"ד בבעה"נ, דכ"ז שרגליו של ראשון נוגעין במים ממלא אחד בכתף ונותן לתוכו, וא"ת כיון דלרבנן לית להו גוד אחית כי ממלא בכתף ונותן לתוכו אמאי אינו נפסל בשאובין הלא מקוה חסר הוא התם משום דשאובה דרבנן ומשו"ה אמרינן ביה גוד אחית וחשבינן ליה מקוה שלם, אבל לענין הטבילה דמ' סאה מן התורה הלכך אף למעלות דרבנן אמרי דלא אמרינן גוד אחית, הרי דהמקוה נשלמת ע"י שאובים משום דאמרינן גוד אחית והשאובים אינן משלימין וא"ת דגוד אחית לא אמרינן ע"ז אמרינן דהשאובים משלימין את המקוה, ומכש"כ פירושו שהוא ע"ד הערלה מעלה את הכלאים כו' הרי דעל ידי תרי פסולים נשלמת המקוה. הארכתי בזה לפי שחידוש גדול הוא ועל ידו מתבארין המשנה ותוספתא וסוגיא דיבמות באופן ישר ודוק בכ"ז:

פרק ח

הלכה ח

ג' גומות שבנחל התחתונה כו' והאמצעית של מ' ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל כו' אין זה עירוב. ובהלכה י"ב **מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו זא"ז אעפ"י שרגליו של ראשון נוגעות במים כו' והשני בטומאתו.**

פסק כר' יהודה דלא אמרינן גוד אחית, וכן במקואות פסק כחכמים דתוספתא דאין קטפרס חיבור לא ע"י גוד אחית לא ע"י גוד אסיק אע"ג דבתלמודא דילן לא נזכרו רק דברי ר' יהודה ודברי ר"מ, הא גם בתלמודין ללישנא קמא מחלוקת במעלות דרבנן אבל מטומאה לטהרה ד"ה טמא. והנה בר"ש פ"ח דטהרות הקשה בשם ר"ת ממשנה דשם דתני דקטפרס אינו חיבור וכאן בתחתונה כולהו מודו דמטבילין וכבר תמה עליו הר"ש דחכמים פליגי בתוספתא ומשנתינו דקטפרס אינו חיבור הוא כחכמים דלא אמרינן גוד אסיק ולא גוד אחית. וכ"ז כפסק רבינו. אמנם בשם ר"ת כתב לחלק בין מקוה שלם דלחבר למקוה שלם סגי אף ע"י קטפרס משא"כ בשתי מקואות שאין בכל אחת לבדה מ' סאה. והקשה עוד א"כ מאי מייתי בחגיגה להא דבעי מהו להטביל מחטין וצינורת בראשו דתמן המקוה בלא המים הוי מקוה חסר משא"כ בשלש גומות שהאמצעי מקוה שלם וע"ז תירץ דכיון דסופו לירד חשוב כאילו הוא במקוה ועדיף מקטפרס יעו"ש פלפול גדול. ובירושלמי חגיגה פרק אין דורשין ה"ו משוי לכולהו חדא בוקתא הך דפ"ח דטהרות מקל שהיא מליאה משקין טמאים דפליגי ר' יהושע עם חכמים אם השיקה

טהור דקטפרס אינו חבור, והך דמקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו בזה אחר זה דפליגי ר' יהודה וחכמים, וכן הך דתנן במכשירין צנון שבמערה אשה נדה מדיחתו כו' העלהו כ"ש טמא ור' יהודה משם ר' יהושע מטהר, דכולהו סברי קטפרס אינו חבור ור' יהודה ור' יהושע סברי דהוי חבור. נמצא דיש לפנינו עוד סתם משנה במכשירין דפליגא על ר' יהודה דאם רגליו נוגעות במים לא אמרינן גוד אחית, וכ"ז כפסק רבינו כחכמים בתוספתא ודלא כהטור ז"ל:

אולם יש להתבונן לפום מאי דמסיק בתלמודין דאף לר' יהודה דסובר גוד אחית בכ"ז אין להטביל מחטין וצינורת בראשו דגוד אסיק לא אמרינן, הלא בתוספתא דמייתי ירושלמי בצנון דהוי כגון אסיק דאמרינן מקום שהנדה אוחזת בו הוי כמו שהמקוה כאן ואפ"ה מטהר ר' יהודה בשם ר' יהושע. ודוחק לומר הא דידיה הא אליבא דר' יהושע. ולסברת רבינו תם יש לפרש דשאני תמן כיון דהוי כמקוה שלם לענין הכשר שהמים המחוברים אינם מכשירים וסופן ג"כ ליפול ולירד חשוב עדיין כמחוברים משא"כ בשלש גוממיות שאין סוף המקוה השלמה לירד רק מה שחרדלית גשמים עוברת ביניהן, וכן בטבילת מחטין וצינורות בראשו של ראשון דאעפ"י שסופו לירד אבל הוא מחובר למקוה חסר לכן לא סבר גוד אסיק, אולם ז"א דכאן בצנון הוא כמו גוד אחית דהמים עדיין לא נעקרו וכמחוברים חשיבי ולא מכשירין משא"כ לטבול בראשו של ראשון הרי אם תאמר דהמים כמונחים בתוך המקוה אין כאן במה להטביל המחטין וצ"ל גוד אסיק, ונמצא סתם משנה דלא אמרינן גוד אחית הך משנה דצנון דהעלהו כ"ש טמא:

ויש להבין קושיית ר"ת דמאי מייתי מגוממיות להטביל מחטין וצינורת בראשו דתמן איכא מקוה שלם, הלא לר' יהודה דסבר גוד אחית המקוה שלימה וכשירה ולכן שוב צ"ל גוד אסיק. אמנם ז"א כיון דאין המקוה שלימה אלא ע"י גוד אחית ואז הוי המים כמונחים במקוה עצמה ואז לא הוי מצי להטביל מחטין וצינורת בראשו אם לא דנימא דהוי כאילו המקוה מגיע עד ראשו תו לא הוי כמקוה שלימה דאמרינן בה גוד אסיק. וגדולה מזו פירש הריטב"א בפ"ק דעירובין בשמועה דהיתה קורתו משוכה ותלויה דאם נעץ שתי יתידות עקומות על שני כותלי מבוי דאם גבוהין יותר משלשה לא אמרינן בהו לבוד דכיון דבלא חבוט רמי לא מצית לומר לבוד תו לא אמרינן יעו"ש. אולם מהך דסילון דלעיל דמטהר את המקואות ע"י סילון העליון מן התחתון אע"ג דהוי קטפרס קשה, ורציתי לומר דכאן שמקובצין ונחים בתוך הסילון שלמטה מן הסילון בתוך מקוה תחתונה מניח ידו וסותמה בזה קטפרס חבור, ודוקא היכי שנזחלין וכמו מים שעל מי שרגליו עומדין במים או חרדלית אינו חבור, אך מההיא דמקל מלאה משקין שהשיקה

שנראה שנחין במקל [והר"ש פירש לענין טופח עיי"ש] קשה. ודעת הר"ש דלענין שאוב מהני אף קטפרס ואין להאריך. אולם בתוי"ט פירש בשם רבינו שהמקל אינו חלול רק שנשרה במים טמאים והוי כמו מים שעל גוף האדם שאין נחין רק מתנענעין וזוחלין לכן בכה"ג קטפרס אינו חיבור משא"כ בסילון שהמים שבו מקובצין ונחין הוי כאשבורן ולא דמיא לניצוק שעומד באויר וזה פשוט ונכון יותר מכל מש"כ בזה. ועיין לעיל פ"ה ה"ו בכסף משנה, ויפה כתב דלעליון מתחתון לא מהני רק ע"י סילון שמונחים בו, ועיין לשון פירוש המשנה פ"ח דטהרות, כי בהיות השיפוע חלקלק לא ינוח בו זולת ההטפחה כו' אמנם אם היה מקום מקוער כו' הנה כל מי מקוה שטח משטחי המים אשר בתוך הכלי כי אשבורן הוא כלי בלי ספק כו' ונתברר לך שכן הוא:

ומהא דאמר בפרק אין דורשין בעי מיניה מר' יוחנן לר' יהודה מהו לטבול מחטין וצינורת בראשו של ראשון, אין ראיה דהלכה כר' יהודה דאמרינן גוד אחית, דאליבא דר' יהודה קא בעי ולא לפסק הלכה וכן מוכרח דהא שיטת הרא"ש דאם ממשיך מקוה על ידי דבר המקבל טומאה פסול דאך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור הווייתו ע"י טהרה בעינן דאמר בפ"ב דזבחים, הוא גם במקוה [ודלא כשיטת רבינו דרק במעיין בלבד] א"כ קשה ודאי דקרא מיירי גם בכלים וכמו ששנינו בתוספתא דמקואות פ"ק הביאה רבינו לקמן ריש פרק י"א כל מקום שאדם טובל בו ידים וכלים טובלין בו אין אדם טובל בו אין ידים וכלים טובלין בו. [ולשיטת הקדמונים דסברי דמעיין בכל שהוא דוקא לטבילת כלים הא לאדם בעי גם במעיין ארבעים סאה, ע"כ דגרסי כל "מקוה" דהיינו דכללא דוקא במקוה ולא גרסי מקום וזה ט"ס קל, ועיין שו"ת מהרי"ט סימן י"ז שנשאר בתמיה על שיטתם] וא"כ איך יטבילו בראשו מחטין וצינורת הא הוייתו ע"י דבר טמא הוא האדם המקבל טומאה. וליכא לתרץ כמו שתירץ הרא"ש הך דסילון דמטהרין מקואות העליון מן התחתון דמניח ידו תחתיו אע"ג דידיו הוא מק"ט היינו כיון דממשיך ממקוה שלימה מהני אפילו ע"י דבר המקבל טומאה, דכאן הא פירשתי כיון דהמקוה אינה כשירה רק ע"י גוד אחית הא לאו הכי ליכא כאן מקוה שלימה, א"כ הוי כעושה מקוה ע"י דבר המקבל טומאה ולא כמחוברת למקוה כשירה וכפי מה שהכרחתי לעיל מדברי ר"ת, ועכצ"ל דלר' יהודה בעי ור"י סבר במקואות פ"ה בנוטפין שעשאן זוחלין סומך קנה או מקל אפילו זב וזבה, אולם זהו לפירוש הר"ש שם שהזב סומך בידו וברגלו, אבל בפירוש הרא"ש ובתשובותיו כלל ל"א סימן ד' ביאר לפי שיטתו דהזב סמך מקל וכיו"ב מפשוטי כלי עץ ודוקא בזה מכשיר ר' יהודה כמו העביר ע"ג עלי קנים כו' הא אם מגוף ידיו ורגליו גם ר"י מודה דפסולה וכמו העביר ע"ג ידו לחבית, ולפ"ז קשה טובא מהך דאמר מהו

להטביל מחטין וצינורת בראשו דהוי מקוה לכלים על גוף האדם המקבל טומאה והא הווייתו ע"י טהרה בעינן. ומכאן ראיה לשיטת רבינו דדוקא לענין מעין לטהר בזוחלין בכ"ש לזב דבעי מים חיים קאמר דבעי שיהיה ע"י טהרה וכמו שהוכיח הרא"ש בתשובה ג"כ, ומההכרח ליישב שיטת הקדמונים דכיון דמחוברת למקוה שלימה והיינו דשלימה ע"י גוד אחית ג"כ מהני אף אם היא ע"י דבר המקבל טומאה ודלא כמו שפרשתי לעיל ויש עוד לרצות בזה ודוק היטב:

הלכה יא

כל שתחילת ברייתו מן המים כו'.

אע"ג דבהלכה ו' פסק דממעט בנקב כו' טעמו משום דדוקא כי טביל בהן דאחשבינהו להיות מים לטבול מהני בהמעשה שטובל אבל כי ממעט בנקב וכן לענין חציצה דלא עביד בהו מעשה לא נחשב כמים והוי חציצה למיעוט כמו דאשכחן כיו"ב להחמיר דליחשב כמשקה לפסול המקוה אמרו בפרק חבית בתרדין שסחטן פוסלין בשנוי מראה דאחשבינהו למשקה כן הכא להיות מים כיון דאחשבינהו הוי כמים לטבול בו ועיי' תו' יו"ט בזה.

הלכה יב

ג' גומות שבנחל התחתונה כו' והאמצעית של מ' ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל כו' אין זה עירוב. ובהלכה י"ב **מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו זא"ז אעפ"י שרגליו של ראשון נוגעות במים כו' והשני בטומאתו**.

פסק כר' יהודה דלא אמרינן גוד אחית, וכן במקואות פסק כחכמים דתוספתא דאין קטפרס חיבור לא ע"י גוד אחית לא ע"י גוד אסיק אע"ג דבתלמודא דילן לא נזכרו רק דברי ר' יהודה ודברי ר"מ, הא גם בתלמודין ללישנא קמא מחלוקת במעלות דרבנן אבל מטומאה לטהרה ד"ה טמא. והנה בר"ש פ"ח דטהרות הקשה בשם ר"ת ממשנה דשם דתני דקטפרס אינו חיבור וכאן בתחתונה כולהו מודו דמטבילין וכבר תמה עליו הר"ש דחכמים פליגי בתוספתא ומשנתינו דקטפרס אינו חיבור הוא כחכמים דלא אמרינן גוד אסיק ולא גוד אחית. וכ"ז כפסק רבינו. אמנם בשם ר"ת כתב לחלק בין מקוה שלם דלחבר למקוה שלם סגי אף ע"י קטפרס משא"כ בשתי מקואות שאין בכל אחת לבדה מ' סאה. והקשה עוד א"כ מאי מייתי בחגיגה להא דבעי מהו להטביל מחטין וצינורת בראשו דתמן המקוה בלא המים הוי מקוה חסר משא"כ בשלש גומות שהאמצעי מקוה שלם וע"ז תירץ דכיון דסופו לירד חשוב כאילו הוא במקוה ועדיף מקטפרס יעו"ש פלפול גדול. ובירושלמי חגיגה פרק אין דורשין ה"ו משוי לכולהו חדא בוקתא הך דפ"ח

דטהרות מקל שהיא מליאה משקין טמאים דפליגי ר' יהושע עם חכמים אם השיקה טהור דקטפרס אינו חבור, והך דמקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו בזה אחר זה דפליגי ר' יהודה וחכמים, וכן הך דתנן במכשירין צנון שבמערה אשה נדה מדיחתו כו' העלהו כ"ש טמא ור' יהודה משם ר' יהושע מטהר, דכולהו סברי קטפרס אינו חבור ור' יהודה ור' יהושע סברי דהוי חבור. נמצא דיש לפנינו עוד סתם משנה במכשירין דפליגא על ר' יהודה דאם רגליו נוגעות במים לא אמרינן גוד אחית, וכ"ז כפסק רבינו כחכמים בתוספתא ודלא כהטור ז"ל:

אולם יש להתבונן לפום מאי דמסיק בתלמודין דאף לר' יהודה דסובר גוד אחית בכ"ז אין להטביל מחטין וצינורת בראשו דגוד אסיק לא אמרינן, הלא בתוספתא דמייתי ירושלמי בצנון דהוי כגון אסיק דאמרינן מקום שהנדה אוחזת בו הוי כמו שהמקוה כאן ואפ"ה מטהר ר' יהודה בשם ר' יהושע. ודוחק לומר הא דידיה הא אליבא דר' יהושע. ולסברת רבינו תם יש לפרש דשאני תמן כיון דהוי כמקוה שלם לענין הכשר שהמים המחוברים אינם מכשירים וסופן ג"כ ליפול ולירד חשוב עדיין כמחוברים משא"כ בשלש גוממיות שאין סוף המקוה השלמה לירד רק מה שחרדלית גשמים עוברת ביניהן, וכן בטבילת מחטין וצינורות בראשו של ראשון דאעפ"י שסופו לירד אבל הוא מחובר למקוה חסר לכן לא סבר גוד אסיק, אולם ז"א דכאן בצנון הוא כמו גוד אחית דהמים עדיין לא נעקרו וכמחוברים חשיבי ולא מכשירין משא"כ לטבול בראשו של ראשון הרי אם תאמר דהמים כמונחים בתוך המקוה אין כאן במה להטביל המחטין וצ"ל גוד אסיק, ונמצא סתם משנה דלא אמרינן גוד אחית הך משנה דצנון דהעלהו כ"ש טמא:

ויש להבין קושיית ר"ת דמאי מייתי מגוממיות להטביל מחטין וצינורת בראשו דתמן איכא מקוה שלם, הלא לר' יהודה דסבר גוד אחית המקוה שלימה וכשירה ולכן שוב צ"ל גוד אסיק. אמנם ז"א כיון דאין המקוה שלימה אלא ע"י גוד אחית ואז הוי המים כמונחים במקוה עצמה ואז לא הוי מצי להטביל מחטין וצינורת בראשו אם לא דנימא דהוי כאילו המקוה מגיע עד ראשו תו לא הוי כמקוה שלימה דאמרינן בה גוד אסיק. וגדולה מזו פירש הריטב"א בפ"ק דעירובין בשמועה דהיתה קורתו משוכה ותלויה דאם נעץ שתי יתידות עקומות על שני כותלי מבוי דאם גבוהין יותר משלשה לא אמרינן בהו לבוד דכיון דבלא חבוט רמי לא מצית לומר לבוד תו לא אמרינן יעו"ש. אולם מהך דסילון דלעיל דמטהר את המקואות ע"י סילון העליון מן התחתון אע"ג דהוי קטפרס קשה, ורציתי לומר דכאן שמקובצין ונחים בתוך הסילון שלמטה מן הסילון בתוך מקוה תחתונה מניח ידו וסותמה בזה קטפרס חבור, ודוקא היכי שנזחלין וכמו מים שעל מי

שרגליו עומדין במים או חרדלית אינו חבור, אך מההיא דמקל מלאה משקין שהשיקה שנראה שנחין במקל [והר"ש פירש לענין טופח עיי"ש] קשה. ודעת הר"ש דלענין שאוב מהני אף קטפרס ואין להאריך. אולם בתוי"ט פירש בשם רבינו שהמקל אינו חלול רק שנשרה במים טמאים והוי כמו מים שעל גוף האדם שאין נחין רק מתנענעין וזוחלין לכן בכה"ג קטפרס אינו חיבור משא"כ בסילון שהמים שבו מקובצין ונחין הוי כאשבורן ולא דמיא לניצוק שעומד באויר וזה פשוט ונכון יותר מכל מש"כ בזה. ועיין לעיל פ"ה ה"ו בכסף משנה, ויפה כתב דלעליון מתחתון לא מהני רק ע"י סילון שמונחים בו, ועיין לשון פירוש המשנה פ"ח דטהרות, כי בהיות השיפוע חלקלק לא ינוח בו זולת ההטפחה כו' אמנם אם היה מקום מקוער כו' הנה כל מי מקוה שטח משטחי המים אשר בתוך הכלי כי אשבורן הוא כלי בלי ספק כו' ונתברר לך שכן הוא:

ומהא דאמר בפרק אין דורשין בעי מיניה מר' יוחנן לר' יהודה מהו לטבול מחטין וצינורת בראשו של ראשון, אין ראיה דהלכה כר' יהודה דאמרינן גוד אחית, דאליבא דר' יהודה קא בעי ולא לפסק הלכה וכן מוכרח דהא שיטת הרא"ש דאם ממשיך מקוה על ידי דבר המקבל טומאה פסול דאך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור הווייתו ע"י טהרה בעינן דאמר בפ"ב דזבחים, הוא גם במקוה [ודלא כשיטת רבינו דרק במעיין בלבד] א"כ קשה ודאי דקרא מיירי גם בכלים וכמו ששנינו בתוספתא דמקואות פ"ק הביאה רבינו לקמן ריש פרק י"א כל מקום שאדם טובל בו ידים וכלים טובלין בו אין אדם טובל בו אין ידים וכלים טובלין בו. [ולשיטת הקדמונים דסברי דמעיין בכל שהוא דוקא לטבילת כלים הא לאדם בעי גם במעיין ארבעים סאה, ע"כ דגרסי כל "מקוה" דהיינו דכללא דוקא במקוה ולא גרסי מקום וזה ט"ס קל, ועיין שו"ת מהרי"ט סימן י"ז שנשאר בתמיה על שיטתם] וא"כ איך יטבילו בראשו מחטין וצינורת הא הווייתו ע"י דבר טמא הוא האדם המקבל טומאה. וליכא לתרץ כמו שתירץ הרא"ש הך דסילון דמטהרין מקואות העליון מן התחתון דמניח ידו תחתיו אע"ג דידיו הוא מק"ט היינו כיון דממשיך ממקוה שלימה מהני אפילו ע"י דבר המקבל טומאה, דכאן הא פירשתי כיון דהמקוה אינה כשירה רק ע"י גוד אחית הא לאו הכי ליכא כאן מקוה שלימה, א"כ הוי כעושה מקוה ע"י דבר המקבל טומאה ולא כמחוברת למקוה כשירה וכפי מה שהכרחתי לעיל מדברי ר"ת, ועכצ"ל דלר' יהודה בעי ור"י סבר במקואות פ"ה בנוטפין שעשאן זוחלין סומך קנה או מקל אפילו זב וזבה, אולם זהו לפירוש הר"ש שם שהזב סומך בידו וברגלו, אבל בפירוש הרא"ש ובתשובותיו כלל ל"א סימן ד' ביאר לפי שיטתו דהזב סמך מקל וכיו"ב מפשוטי כלי עץ ודוקא בזה מכשיר ר' יהודה כמו העביר ע"ג עלי קנים כו' הא אם מגוף ידיו ורגליו

גם ר"י מודה דפסולה וכמו העביר ע"ג ידו לחבית, ולפ"ז קשה טובא מהך דאמר מהו להטביל מחטין וצינורת בראשו דהוי מקוה לכלים על גוף האדם המקבל טומאה והא הווייתו ע"י טהרה בעינן. ומכאן ראיה לשיטת רבינו דדוקא לענין מעין לטהר בזוחלין בכ"ש לזב דבעי מים חיים קאמר דבעי שיהיה ע"י טהרה וכמו שהוכיח הרא"ש בתשובה ג"כ, ומההכרח ליישב שיטת הקדמונים דכיון דמחוברת למקוה שלימה והיינו דשלימה ע"י גוד אחית ג"כ מהני אף אם היא ע"י דבר המקבל טומאה ודלא כמו שפרשתי לעיל ויש עוד לרצות בזה ודוק היטב:

מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו כו'.

תוספתא עודהו במים אחד ממלא בכתף ונותן לתוך המקוה, ופירש בבעל הנפש דאע"ג דלא אמרינן גוד אחית בכ"ז גבי שאובין דהוי רק מדרבנן אמרינן גוד אחית ותו הוי מקוה אף לטהר אותו לטומאה ולטהרה, וזה קרוב למה שפירש הר"ש במשנה דמטהרין את המקוה ע"י סילון דאמרינן דלגבי שאובין להכשירם ע"י השקה מהני אף על ידי קטפרס, וכמו דקטפרס הוי חיבור כן ע"י גוד אחית, אבל מדלא הזכיר רבינו חידוש כזה נראה דמפרש דהוא תקנה למקוה שלא יחסר מארבעים סאה כיון שהם מכוונים לכן כ"ז שהראשון עומד כולו במים אחד ממלא בכתף ואז הוי המקוה שלימה ולא פסלה שאובים. ועיין ט"ז סימן ר"א ס"ק מ"ז שלא זכר דברי הראב"ד בזה ודוק:

פרק ט

הלכה יב

כל הימים מטהרים בזוחלים ופסולין לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת.

משנה פ"ח דפרה ר"י אומר כו' מטהרין בזוחלין כו', ונראה דקרא כתיב מעין ובור מקוה מים, והנה פסולייהו למי חטאת ולזבים הוא משום דמיקרו מקוה מים, אבל מה שמטהר מקוה באשבורן הוא משום בור דבור באשבורן, וימים נהי דמקוה מים איקרו בור לא מיקרי ולכן מטהרין בזוחלין, ור' יוסי לא אמר דינא דמטהרין בכ"ש כמעין, משום דכבר פרשו הפוסקים דהא דאין מקוה מטהר בזוחלין היינו משום דבעי שיעור וקטפרס לא הוי חיבור, אבל מעין דמטהר בכ"ש לכן מועיל בזוחלין אע"ג דהוי קטפרס, יעוין ביאורי הגר"א סימן ר"א אות צ"ב לכן חדא מלתא הוי, ויעוין פירוש המשנה לרבינו דהזכיר דמטהרין בכ"ש ועין ש"ך ס"ק קכ"ג ודוק:

הלכה יג

ואם רבו [הנוטפים] על הזוחלים כו'.

הדיוקים סותרים לענין מחצה ע"מ והכסף משנה הביא דברי הראב"ד בזה. והכרעתו אינו מוכרח דנקט שרבו עליו מים שאובים משום דאשמועינן דאפילו השאובין מרובין על המעין ג"כ מטהר בכ"ש. אולם בבעל הנפש להראב"ד שלפנינו איתא וכלישנא קמא מסתברא ממתניתין דמקואות ומשמעתא דפרק הערל כדבעינן לומר קמן, הרי הכריע דמחצה על מחצה אינו מטהר. אולם צ"ע דבנוטפין סגי אם לא בטלי הזוחלין לגבי הנוטפין ושוב מטהרין בזוחלין ומאי איכפת לן בנוטפין אם יש כאן כיון שאינן נצרכין להכשר הטבילה, [ולדברי הר"ן דמצטרפים לכסות כל גופו א"ש דצריך הנוטפין לכסות גופו ובמחצה על מחצה לא מהני ובזה א"ש הדיוקים שדייק הראב"ד דר' צדוק דמיירי בכה"ג דוקא ריבויא בעי ודוק] וכן צריך לבאר דברי תוספות ביבמות דכתבו דאע"ג דמי פירות מיפסלי מן התורה מדפסיק ותני אף למחטין וצינורות עד רובן דמדאורייתא לא בעי מ' סאה, ונהי דכשמי פירות המה רוב מתבטלים המים במי פירות ופסולים מדאורייתא אף למחטין מ"מ במחצה על מחצה מדאורייתא כשר למחטין ומדרבנן בעי רבויא. וצ"ל דהא דשקיל וטרי אי בדרבנן בעי רבויא היינו שלא יאסור תרומה דרבנן את החולין ולבטל ההיתר לאיסור, וכאן במקוה סגי מחצה על מחצה היינו שלא יבטלו לא המי פירות להכשירן ולא הכשירן למי פירות וא"כ מה"ת סגי רביעית למחטין וצינורת וכיון שלא בטלו זה לזה שוב הוי כאן עשרים סאה כשירין, רק דרבנן בטלו רביעית דמקוה והצריכו מ' סאין ובעי שיבטל תו הכשירן למי פירות כמו היתר המבטל לאיסור שיתבטל המי פירות והוי כמים בעלמא, וע"ז פריך והא אמרת דבמחצה על מחצה בדרבנן מבטל את האיסור ואתה אוכל את האיסור כן הכא בטלי המי פירות וע"ז דחי שאני כו' שאני אומר ופשוט, לולא שראיתי למפרש ספר האשכול בסימן נ"ח אות י"ג שנתקשה למה בשאובין בעינן רוב כשרים ובזוחלין די במחצה, ולא דק, דכאן סגי דלא ליבטלו אחד לגבי חבריה וכאן בעינן דניבטלו הנך שאובים בתוך המי גשמים. ודברי בעל הנפש צ"ע דמאי ראיה משאובין דמצטרפי דבעינן רובא לנוטפין וזוחלין דלא בעי צירוף ועיין בש"ך ס"ק י', והא דמסיק ביבמות דבדרבנן בעי רבויא רק במקום שאני אומר דאיכא למיתלי, כן משמע בפרק הלוקח בהמה (דף כ"ג) ולמה לי מחצה אפילו בציר ממחצה והני מהו נמי הוי פלגא ופלגא ולא בטיל כו' איב"א טומאת עם הארץ דרבנן וטומאת משקין דרבנן כו' בפלגא ופלגא לא גזרו רבנן, הרי רק משום תרי דרבנן ואין

להאריך יותר כי לפירוש הרז"ה אין ראיה דאף במי שאובים ג"כ קרוב לשאני אומר. ועיין פרק כסוי הדם אם אמרו ספק טומאה לטהר כו' ובריש ביצה ודוק בכ"ז:

פרק י

הלכה ב

שני מקואות (**אחת**) [**אחד**] **יש בו מ' סאה כו' נפלו ג' לוגין כו' ספיקו טהור כו'**.

ירושלמי תרומות פ"ד ה"ח היו לפניו שתי קופות בזו חמשים סאה ובזו חמשים סאה ונפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן וא"י לאיזו נפלה רצה להעלות מזו מעלה כו' מחצה מזו מעלה כו'. וכן שני מקואות בזו עשרים סאה ובזו עשרים סאה ונפלו שלשה לוגין מים שאובים לתוך אחת מהן וא"י לאיזו נפלה [שהדין שצריך לצאת מלאה ועוד, שיחסר קורטוב משלשה לוגין שאובין, שלא שייך ספק שאובין להקל שהרי כל אחת מוכיחה על חברתה ובחדא ודאי נפלו] רצה להוציא קויה פסולה מזו מוציא וכו' מחצה מזו ומזו מוציא, וצ"ל כאן מי דמית אמר מה שלמעלן תרומה שלמטה חולין כו' לדעתו הדבר תלוי, [פירוש דהא איסורו נבטל במאה ורק משום גזל השבט הוי כתחלת הפרשת תרומה שתלוי בדעתו איזו הוא מפריש או שלמעלה או שלמטה לכן אף שאנן ידעינן שנתערב בחדא קופה רצה להוציא מחצה ומחצה מזו ומזו מוציא] ואף במקוה כן אמר מה שלמעלן קויה פסולה מה שלמטה קויה כשירה כו' לדעתו הדבר תלוי [פירוש דהא השלשה לוגין שאובין לא נתבטלו ואם ירבה אלף פעמים מים הלא צריך לצאת קויה ועוד, כדי שיצא המים שנקוו בפסול ואטו לדעתו הדבר תלוי לומר זו שלמעלן קויה הפסולין או מה שלמטן הלא תחלת הוויות פסול השאובים הוא ענין אשר אין לו מבוא בפסול מחשבה רק המים שנשפך לתוכן מים שאובים הן פסולים, וצריך שיצאו בבירור המים השאובים עם המים שנפסלו ואיך יוציא מחצה מזו ויוציא מחצה מזו שברור לנו שלא יצאו מים הנקוים בפסול שאובין, וז"ב:

פרק יא

הלכה ג

הנוטל שתי ידיו לתרומה כו'.

משנה ידים פ"ב משנה ב' ונפל ככר של תרומה, לדעתי היה נראה דהמים שעל הידים שטומאתן באה להן מה שנוטלין בהן הידים כשהן על הידים דינן כידים ולכך אח"כ כשנפלו לארץ ג"כ דינן כך. ודמיא למש"כ בתוס' עו"ז (דף ל') ד"ה ומטמא טו"מ כו' דכיון

דבשעת קבלת הטומאה היה בלועה בגוש והיה דין אוכל לכן כשיצאתה דינה כדין אוכל כ"ז שלא נטמאה מחדש יעו"ש, כן הדין המים שעל גבי היד הן חשובין כיד ולכן אינן חשובין ראשון לטמא המים השניים, וכמו שלהיד מועיל טהרה כן מועיל להמים כשהן ע"ג היד טהרה ע"י נטילת שנים ולכך כשנפלו לארץ ג"כ המה דין ידים יש להם ואינן רק פוסלין אוכל תרומה, אמנם כשיצאו חוץ לפרק וחזרו דזה לא מתורת נטילה הן באין לכן בנגיעתן במים שעל הפרק נעשו ראשון לטומאה וכמו משקין שנגעו בידים דדין ידים יש להמים הראשונים עד הפרק ותו חוזרין ומטמאין הידים וא"ש כל הענין:

ובזה יש לפרש התוספתא דטבול יום פ"א חומר בידים כו' ומטמאין המשקין להיות תחלה, פירוש שלא דרך נטילה, וכאילו הן ידים פירוש שמטמאין דרך נטילה לעשות המים המטהרין אותן כאילו הן ידים וכאילו טומאת ידים יש להן וכדפרישית ונכון, ועיין בר"ש פ"ב דטבו"י שם כי המים שעל גבי הידים הן כדין ידים ויש להם דין שני ומים שיוצאין לחוץ הפרק דאע"ג דחוץ לפרק אינו מקום טומאה מכל מקום הן נוגעין במים שלפנים מן הפרק והוי כאילו נגעו בידים עצמן דהמשקין נעשין ראשון, ודוקא הנך דנפלו לארץ דנגיעתן היה על הידים תוך הפרק כמו שהי' דרך נטילה ואז דין ידים יש להן דנבטלו אל גוף היד שטהרוהו, וגם כשנפלו לארץ חשיבי שני וכדפרישית ע"פ דברי תוס' בעו"ז הנ"ל. ולא דמיא למשקין היוצאים מן הטמא דהוי ראשון משום דכי המה בגוף האדם אינן טמאים כלל דמחוברין המה וכי נעקרו נטמאו ואז נתהוו משקין יעוין דברי רבינו פרק ט"ו מטו"א בזה, ורבנן גזרי בהו כדאמרו סוף כסוי הדם ודוק:

הלכה יא

וכל הכלים שנוטלין בהם לידים כו'.

עיין כסף משנה הלכות ברכות שהאריך בשיטת רבינו בשברי כלים ובתוספתא דידים, שברי כלי חרס שיש בהן כדי קבלת רביעית נוטלין מהן לידים, שברי כלי מתכת אעפ"י שיש בהן כדי קבלת רביעית אין נוטלין מהן לידים כו'. כן הגירסא בכת"י מדפוס צוקער מאנדיל, ואולי טעמא דכיון דעומדין לרתכן ולתקנן עדיין חשובים כלים שבורים ולכן אם שופך המים דרך פיו למעלה אז מן הנקב ולמעלה אינו חשוב כלי ונמצא שאין המים באין על ידו מהכלי, אבל בכלי חרס כיון שמקבלין למטה מהנקב רביעית כשר אף אם שופך דרך פיו למעלה דהשברים אינם חשובים כלום והוי כאויר וכשר וכמו ששופך מהכלי מרחוק, אבל בכלי מתכיות חשובין כבא מדבר שאינו כלי, וזה חדש, ויעוין לעיל פרק י"ח מכלים ה"י ובהשגות ויעוין בחידושי לשבת, ולפ"ז הוי א"ש בפשוטו דשבר מכלי מתכת אינו חשוב כלום רק מכלי חרס דרחמנא רבינהו לטמא ודוק:

הלכה יב

דבר ברור כו' גזירות הכתוב הן כו'.

פסיקתא לפרשת פרה אמר להם חייכם שאין המת מטמא ולא המים מטהרים אלא גזירת מלך מה"מ היא כו'. ומש"כ רבינו עוד כיון שטבל טהור ואעפ"י שלא נתחדש בגופו דבר, הוא לשון הגמרא זבחים (דף מ"ג) מי שטומאה פורחת ממנו כשהוא שלם כו'. ומש"כ רבינו עוד כשם שהמכוון לבו לטהר כיון שטבל טהור כו' כך המכוון לבו לטהר נפשו כו' ודיעות הרעות כיון שהסכים כו', המכוון, כי הפעולות הרעות אינם רק בהיות נעשים ברצון אבל אם נפעלים באונס ובהכרח אינם משחיתים הנפש לכן אונס רחמנא פטריה, והקרבנות שרובם באים על הפעולות המגונות אינם באונס דאונסא כמאן דלא עביד, לא כן הטומאות שהן לנגד דעות המשובשות ומחשבות האון אף שנתהוו באדם או מסיבת האונס או שנשתבש בשכלו בעיונו המתעה אותו מכל מקום רחוק הוא מהשלמות האומה ובלא טהרה מושלל הוא מבוא בכלליות ישראל בהופיע ד' אורו עליהם, לכן גם הקרבנות הבאים מסיבת הטומאות באים גם על האונס כמו זבה ויולדת, ולכן כתבה התורה גבי יולדת שזה ענין טבעי ויסוד הישוב בכ"ז כיון דהיא נטמאה כתוב על כפרתה שבלא קרבנה היא טמאה מלהכנס למקדש וכפר עליה וטהרה: